

Büyükşehirlerden memlekete “GÖÇ”

Başta İstanbul olmak üzere büyük kentlerdeki barınma krizi ve hayat pahalılığı, gençleri metropollerden uzaklaştırıyor. Bingöl'den İstanbul'a gelen gazeteci Mazlum ve ev sahibi baskısıyla Balıkesir'e taşınan mimar Ayşe, kırsalda yeni bir hayat kuruyor. Ebeveynleri kente göç eden bu gençler, tersine bir yolculuğa çıkıyor.

Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi (BETAM) raporuna göre, 2024'te İstanbul'da kira fiyatları yıllık yüzde 70 artış gösterirken, asgari ücretle geçinen bir ailenin gelirinin yüzde 60'ı konuta gidiyor. Bu ekonomik baskı, özellikle ebeveynleri köyden kente göç eden gençleri memleketlerine veya daha küçük şehirlere dönmeye zorluyor.

Endeksa verilerine göre, 2024'te İstanbul'da 2+1 dairelerin kirası 18 bin TL'ye yaklaştı. 2025'te bu rakamlar da katlandı. Bu durum, gençleri şehirlerin “gettoları” diye tabir ettikleri dar ve pahalı yaşam alanlarından kaçmaya itiyor. Deprem korkusu da bu göçü hızlandırdı. Köye dönüş aynı zamanda bir yaşam tarzı sorgulaması.

ZEYNEP AKAT 8.Sayfada

Kumar ve bahis umut oldu!

Kolay para kazanma kapısı olarak görülen bahis sitelerinin popülaritesi arttı. Geçinmekte zorlanan kesimler için, yasadışı bahis siteleri para kazanma aracına dönüştü ve hatta umut haline geldi. Bu umut kapısını en çok çalanlar arasında üniversite öğrencileri, yoksullar, işçiler, memurlar da var.

TÜRK-İŞ'in Ocak 2025'te 22 bin TL olarak açıkladığı açlık sınırı göz önüne alındığında üniversite öğrencilerinin, devletten aldıkları 3 bin TL burs/kredi miktarı ve ailelerinden aldıkları harçlıklarla geçinmesi iyice zorlaştı. Bu paranın varlığıyla yokluğunun bir olduğunu söyleyen öğrenciler geçinmeye yetecek para kazanabilme umuduyla bahis sitelerine yöneliyor.

Hukuk fakültesi öğrencisi M.M, bahis sitelerinde zengin olma ihtimalinin Türkiye'de çalışarak bir ev veya araba alma olasılığından daha yüksek olduğunu düşündüğünü söyledi. Tıp fakültesi öğrencisi H.A da “Bahiste bir gün mutlaka çok büyük kazanacağımı inanıyordum, ne zaman olur bilmiyorum fakat elbet bir gün kazanacağımı sanıyorum” diye konuştu.

EVİNDAR BAKAN 5. Sayfada

Suriyeliler hâlâ kararsız: “Dönsek düzelir mi?”

Suriye'nin devrik lideri Beşar Esad'ın 8 Aralık 2024'te Rusya'ya kaçması ve Baas rejiminin yıkılması, Suriyeliler için sürpriz oldu. Suriye dışında yaşayan yedi milyona yakın Suriyeliye sadece Türkiye'de değil, Lübnan ve Ürdün gibi ülkelerde de dönüş baskısı arttı.

İç savaştan kaçıp Türkiye'ye sığınan ve üç milyonu aşan Suriyelilerin geri dönüşü önünde birçok engel var. “Ülkenize dönün artık” telkinleri nedeniyle huzursuz yaşadıklarını söyleyen Suriyeliler, isteseler bile koşulların tam olarak oluşmadığını söylüyorlar. DERYA KAP 6.Sayfada

Güvercin sevdası

Diyarbakır, kendine has güvercinleriyle meraklıları için oldukça önemli bir yere sahip. Hatta kimileri için güvercin beslemek bir bağımlılık. Kentte kuş otelleri, kuş mezarları yaygın. Güvercin sevdasına kapılanlar bir daha bu sevdadan vazgeçemiyor. Bu aynı zamanda bir sektör.

HEVAL DENİZ KAYA 3.Sayfada

Öğrenciye vize yok!

Çeşitli programlarla yurt dışına dil eğitimine gitmek isteyen üniversite öğrencileri, konsoloslukların “Türkiye'ye geri döneceğinize inanmıyoruz” cevabı ile reddediliyor. Türkiye'den yurt dışına birkaç aylığına dil eğitimi için gitmek isteyen öğrencilerden, 3. dünya ülkelerinden daha fazla evrak isteniyor.

CEREN SÜMER 7.Sayfada

İmkânsızlıktan dünya şampiyonluğuna

Spor yaşamına başladığı yıllarda, cinsiyeti, adı ve memleketi nedeniyle ayrımcılıkla mücadele etmek zorunda kalan Erivan Barut, kısa sürede dünya şampiyonu olmayı başardı. Antrenmanlara köyünden yürüyerek giden Barut'un yeni hedefi olimpiyatlar. DUYGU KIT 12.Sayfada

Karanlıkta yola çıkmak

Kadınlar, sabahın erken saatlerinde yola çıkarken, karanlık sokaklar ve eksik güvenlik önlemleri yüzünden tedirgin. Güvensizlik, sadece yolculuklarının değil, her adımlarının bir parçası haline gelmiş durumda.

GİZEM ÇETİMEN 11.Sayfada

Van'da Kırgız ve Laz olmak

1965'te Çaykara ve Uzungöl'deki Laz aileler sel felaketinin ardından Van'ın Özalp ilçesine yerleştirildi. 1982 yılında, Orta Asya'nın bozkırlarından gelen Kırgızlar da Van'da yeni bir hayat kurma çabasıydı. Yasemin Dikici 13.Sayfada

Bingöl'ün Türkiye güzeli hayali yarım kaldı

Miss Turkey 2024 birincisi ve Doktor İdil Bilgen'in Bingöl Yayladere Toplum Sağlığı Merkezi'ne atanması, ilçede coşkuyla karşılandı. Ancak Bilgen'in görevine başlamayıp ABD'ye konferansa gitmesi, halkta kırınglık yarattı. Yayladere sakinleri ne umdu, ne buldu?

ZEYNEP AKAT

Miss Turkey 2024'te Türkiye Güzeli seçilen 24 yaşındaki İdil Bilgen, Koç Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu bir doktor olarak sadece güzelliğiyle değil, mesleğiyle de dikkat çekti. Sağlık Bakanlığı'nın 118. Dönem Devlet Hizmeti Yükümlülüğü (DHY) kurasıyla, 9 Eylül 2024'te Bingöl'ün 2.304 nüfuslu Yayladere ilçesindeki Toplum Sağlığı Merkezi'ne atandı. Türkiye'nin nüfus bakımından en küçük üçüncü ilçesi olan Yayladere'de bu haber, adeta bayram havası estirdi. Ancak Bilgen'in 15 gün içinde görevine başlamaması ve ABD'de American Society for Radiation Oncology (ASTRO) 2024 konferansına katıldığının öğrenilmesi, ilçede hem kırınglık hem de mizahi yorumlara yol açtı. Bingöl'ün yerel haber sitesi Çewlik.net'te "Yayladere'nin gözü yollarda kaldı" başlığıyla duyurulan bu olay, halkın hayal kırıklığını yansıttı. Yayladerelilerle konuşarak, İdil Bilgen'in atanma sürecinin ilçedeki yankılarını derledik.

Yayladere'nin Büyük Umudu: "Doktorumuz Gelirse Festival Yaparız!"

Yayladere, 1.650 rakımda, arıcılık ve hayvancılıkla geçinen, sağlık hizmetleri için Bingöl Merkez'e veya Elazığ'a gitmek zorunda kalan küçük bir ilçe. Hastanesi bulunmayan ilçede Toplum Sağlığı Merkezi, akşam 17:00'den sonra ve hafta sonları kapalı. İdil Bilgen'in atanma haberi, ilçeye doktor geleceği umudunu ateşledi. 42 yaşındaki esnaf Abdullah S., o günleri gülerek ama biraz sitemle anıyor: "Türkiye Güzeli, doktor, genç bir kadın. Kahvehanede dedik; 'İdil Hanım gelirse festival yaparız!' Sağlık ocağımız akşamları kapalı, hastalar 100 kilometre yol gidiyor. Düşündük ki, böyle eğitilmiş bir doktor gelirse Yayladere şenlenir. Kahve bile demlemiştik, hani gelir de ikram ederiz diye!"

Abdullah S., Bilgen'in hem sağlık hizmetlerine hem de ilçenin havasına katkı sağlayacağını hayal ettiğini anlatıyor: "Gençlerimiz için idol olur, kızlarımız 'Bak, hem doktor hem kraliçe!' derdi. Haberini okuduk, herkes 'Ne zaman gelecek?' diye soruyordu. Biz dağ başında ümitlendik, meğer o ta Amerika'ya uçmuş!" Abdullah S.'nin sesinde hafif bir kırınglık var da hissediliyor: "Gelmek istemiyorsa niye kura çeker ki? Bize de bir haber uçursaydı, bari kahvemizi içseydik."

"Doktor Hanım, Balımız Hazır, Neredesiniz?"

Bilgen'in görevine başlamadığı haberi, 25 Eylül 2024'te yerel basında yer aldı. Bilgen'in ABD'de onkoloji konferansında olduğu öğrenilince, Yayladere'de umutlar yerini esprili sitemlere bıraktı. 55 yaşındaki Yayladereli Ayşe K, hislerini şöyle anlattı:

"Vallahi İdil hanımı dört gözle bekledik! Dedik, 'Türkiye Güzeli Yayladere'ye gelirse, balımız, pekmezimiz hazır!' Sağlık ocağına doktor lazım, şeker

er hastaları, yaşlılar perişan. Haber geldi, meğer doktor hanım Amerika'da konferanstaymış. E, kanser araştırması önemli tabii, ama biz de burada dert araştırıyoruz!"

Ayşe K, Bilgen'in gelmemesine kırıng, ama anlayış göstermeye çalışıyor: "Gençtir, belki büyük hayalleri var. Ama bir telefon etse, 'Yayladere, biraz bekleyin,' dese, içimiz rahatlar. Şimdi millet dalga geçiyor, 'Doktor hanım tacla mı gelecekti, niye gelmedi?' diye. Gelseydi burada ona yemekler de yapardık, aç bırakmazdık."

Bilgen'in Sessizliği ve Yayladere'nin Bekleyişi

İdil Bilgen, atama sonrası açıklama yapmadı. Daha önce verdiği bir röportajda, doktorluk unvanından gurur duyduğunu belirterek "Yarışmaya hekim olarak katıldım, bu benim için önemli" demişti. Ancak Yayladere'ye atanmasının ardından herhangi bir mecrada konuya ilişkin paylaşımında bulunmadı. Yayladere halkı, sağlık hizmetlerindeki eksikliklerin gölgesinde beklemeye devam ediyor. Bil-

gen'i beklemeye devam edeceklerini belirten Abdullah S, sözlerini esprili bir sitemle bitiriyor: "İdil Hanım, Yayladere'nin balı, havası güzel. Gelirsen kahve benden! Ama gelmezsen, Sağlık Bakanlığı'na rica et, bize başka doktor yol-lasın."

İdil Bilgen

-YAŞAM-

Diyarbakır'ın güvercin sevdası

Diyarbakır, kendine has güvercinleriyle meraklıları için oldukça önemli bir yere sahip. Hatta kimileri için güvercin beslemek bir bağımlılık. Kentte kuş otelleri, kuş mezarları yaygın. Güvercin sevdasına kapılanlarla konuştuk.

HEVAL DENİZ KAYA

Eldivenci Hasan

Eğer bir gün Diyarbakır sokaklarını gezerken başınızı göğe kaldırırsanız, belki yüzlerce güvercin görebilirsiniz. Eğer doğru açıda duruyorsanız, uzunca bir çubuğa bağlanmış bez parçasını havada dakikalarca savuran adamlar da göreceksiniz. Bu insanların derdinin ne olduğunu merak ederseniz, öğrenmek için gitmeniz gereken yer, Bağlar Dörtöl'da bulunan "Kuşbazlar Sokağı".

İsmi birbiri ardına dizilmiş işletmelerden alan Kuşbazlar Sokağı'nda yem ve ilaç satan, kuş pazarlayan yahut yurtsuz güvercinlere "Kuş Otel" adı altında barınma hizmeti veren onlarca dükkan var.

Kuş oteli sahiplerinden Serhat Tayarcan, sahip olduğu alanının yarısını da kahvehaneye çevirmiş. Burada onlarca

güvercini ve haftanın belirli günleri düzenlenen mezarlar için bir o kadar insanı ağırlamakta. "Evinde yeri olmayan, hareketli işlerde çalışan veya ailesi kuşlara izin vermeyen kişiler bu otellerde güvercinlerini besliyor, vakit buldukça gelip ilgileniyorlar. Bazıları da mezarlarda kuşlarını satmak için buraya getiriyor. Ben çocukken alıştım kuşlara, zamanında böyle yerler olsaydı ailem güvercin merakıma sesini çıkarmazdı. İnsanların kafasında kötü bir imaj çizilmiş" diyor.

KİMİLERİ İÇİN BAĞIMLILIK GİBİ

Tayarcan'ın bahsettiği kötü imaj meselesini, kuşlarla ilgilenen herkesin tanıdığı Eldivenci Hasan lakaplı Hasan Hüseyin Tuğcu'ya sorduk. "Kimi arkadaşlarımız bu güvercin sevdasını hastalık, bağımlılık gibi yaşıyor. Ailesini geri plana atabiliyor, kendini maddi sıkıntılara sokabiliyor. Bu yüzden ben kendime 'kuşbaz' denmesini de sevmem, öyle denince bağımlılığı çağrıştırıyor" dedi. Bu işi yalnızca erkeklerin yaptığına da dikkat çeken Tuğcu, "Güvercin, insanların sosyo-politik düzenden kaçış noktasıdır. Gerçekten özenli ve temiz bir ortam oluşturulursa aileler bu hobiye sıcak bakar" diye belirtti.

Yaklaşık yarım asırdır güvercinlerle yaşayan ve bu konuda çalışmalar da yürüten Tuğcu, Diyarbakır'ın kendine has güvercinleri ile ilgili bazı yanlış bilgileri de düzeltiyor: "Diyarbakır'a özgü 21 çeşit güvercin olduğu bilgisi yanlıştır. Dört kalemnden 18 tanedir ve bunların hepsi isimlerini görünüşlerinden ve renklerinden alır. Dünyada tarihsel geçmişe sahip tek güvercin Diyarbakır'a aittir. En az kuş ticareti de burada yapılır, çünkü buradaki ticaretin temel amacı çoğunlukla güvercinin ihtiyacıdır."

İşin ticari boyutu gerçekten şaşırtıcı. Bir güvercinin değeri 50 TL ile 300 bin TL arasında değişebiliyor. Değeri belirleyen en önemli faktör görseellik. Güvercinin saflığını koruyor olması da önemli. Mezarların yapılmasının sebeplerinden biri, üreyecek kuşlara uygun saf karşı cinsi bulmak. 50 güvercin besleyen birinin aylık masrafı ise ortalama 15 bin TL'yi buluyor.

ÖZGÜR OLUP SADIK KALABİLMEK

Diyarbakır'da güvercin meraklılarının en şanslısı Muhittin Yazar olabilir. Hevsel Bahçeleri'nin hemen yukarısında, Diyarbakır'ın en ferah manzarasında çay bahçesi işleten Yazar, burada kümesler inşa etmiş ve misafirlerini güvercinlerle ağırlıyor. Kuşlardan "dostlarım" diye bahseden Yazar, "İnsanla bir yere kadar yol yürünür. Oysa kuşlar farklıdır, bir kere tanırsa asla bırakıp gitmez. Ne huzursuzluğum varsa kanatlarıyla alıp götürüyorlar. Bu kadar özgür olup, bu kadar sadık kalabilen başka canlı var mıdır" dedi.

Dedesinden ve babasından miras kalan merakını çok küçük yaşlardan beri sürdüren Yazar, güvercin beslemenin alıştırma ve iyileştirme gibi beceriler gerektirdiğini anlattı: "Bir kuşu bana ver, bir ay içinde onu insanlara alıştırayabilirim. Varsın yabani kuş olsun, fark etmez. Hastalıklarından da anlamak gerekiyor. Veteriner işini bilir belki ama ben de çok uzun zamandır onlarla iç içe olduğumdan, ne sorunları varsa tedavi edebilirim. Mesela biri şu an rahatsız, yerden buğday yememesi gerektiği için ona özel bir yer yaptım, orada ayrıca besliyorum. Artık hangi ilacın neye iyi geleceğini biliyorum. Ayrıca ben kuşlarımı buğday ve mısır karışımıyla besliyorum."

Muhittin Yazar

Kuşlar artık betona uçuyor

İstanbul, kuşların önemli göç rotalarının üzerinde bulunuyor. Ancak bu rota büyük risk altında. Yaban hayatı uzmanı Şafak Arslan, kentte telafisi mümkün olmayacak boyutlara ulaşan betonlaşmanın, kuşların yaşam alanlarına ve göç rotalarına büyük zarar verdiğini belirtti.

DUYGU KIT

İnanması belki zor ama İstanbul biyoçeşitlilik açısından oldukça zengin bir metropol. Avrupa ve Afrika'dan gelen kuşların göç rotasında önemli bir geçit. Her ilkbahar ve sonbaharda binlerce göçmen kuş, İstanbul semalarında görülüyor. Ancak betonlaşmayla gelen habitat kayıpları, kuşların yaşam alanları ve göç rotaları üzerinde tehdit oluşturuyor.

Şehrin zengin biyoçeşitliliğini ortaya koymaya belki şu sayılar yardımcı olur: Tüm Türkiye'de 500, İstanbul'da ise 400'e yakın kuş türü görülebiliyor. Yaban hayatı uzmanı Şafak Arslan, kuşlar için önemini şöyle anlatıyor:

"Süzülerek göç eden kuş türlerinden özellikle leylekler, ak pelikanlar, yırtıcı kuşlar toplu bir şekilde İstanbul üzerinden göç ederler. İstanbul'un Marmara ve Çanakkale denizinin yakınında olması özellikle İstanbul boğazının süzülerek göç eden kuşlar tarafından aktif bir şekilde kullanılmasını sağlıyor. Büyükçekmece ve Küçükçekmece gölü, Riva'daki sulak alan ve Şile kıyıları su kuşları açısından önemli uğrak noktaları. Hemen hemen her yıl nadir türler bu alanlarda kuş fotoğrafçıları ve kuş gözlemcileri tarafından kayıt altına alınıyor. Ötücü kuşlar açısından da benzer bir çeşitlilik söz konusu. Özellikle

koruluklar -her ne kadar tahribatlar olsa da- hala Belgrad Ormanı gibi yeşil alanların bulunduğu yerler, İstanbul'daki kuş çeşitliliğini arttıran en temel unsurlar. Bahar göçünde İstanbul'da su kuşlarını, kıyı kuşlarını, ötücü kuşları, süzülerek göç eden kuşları göç izleme noktalarında görebiliriz. Yırtıcı kuş türleri, arı şahini, leylek, ak pelikan, küçük orman kartalı, şahin, büyük orman kartalı gibi türleri şu an görebilirsiniz. Yine ötleğen türleri, söğüt bülbülü, çıvgın, baştankara türlerini ormanlık ve koruluk alanlarda görüp gözlemleyebilirsiniz."

Büyük tehlike gerilim hatları

İstanbul'daki doğal alanları ve biyoçeşitliliği tehdit eden en temel faktör düzensiz yapılaşma. İmara açılan her yeni alan ile doğal habitatları kaybediyoruz. Arslan, bu kayıplar nedeniyle kuşların göç sırasında, üreme döneminde ya da kışlama döneminde yerlerini terk ettiğini, doğrudan tür çeşitliliğinin azaldığını anlatıyor: "Diğer bir önemli tehdit ise elektrik çarpması. Gerilim hatları izole edilmemişse ve göç yolu üzerinde bulunuyorsa, bu direkler üzerinde tüneyen kuşlar elektrik akımına kapılıyor. O yüzden bu alanların mutlaka izole edilmesi gerekli."

Şafak Arslan

Kanser hastalarının büyük çaresizliği

EMEL VURAL

İktidarın ‘Sağlıkta Dönüşüm Programı’ adı altında yarattığı kriz derinleşmeye devam ediyor. Randevu sisteminde sorunlar, sağlık emekçilerine yönelik şiddet, hak kaybı gibi problemlerin yanında tedaviye erişimde de ciddi zorluk yaşanıyor. Krizden en çok etkilenen gruplardan birini kanser hastaları oluşturuyor. Kanser hastaları ve hasta yakınları, tedaviye giden her aşamada sosyal ve ekonomik zorlukla karşılaşırken, kaygı ve belirsizlik içinde bırakılıyor.

Kanser hastaları için tedavi süreci zorlaştırılıyor

Kronik Lenfositik Lösemi (KLL) hastası annesinin sürecini aktaran A.B., bu hastalığı yaşayanların lökositlerinin yükselmeye başlamasının risk olduğunu ve bu aşamada müdahale edildiğini belirtti. Hastalığın nüks ettiği anda devletin doğrudan akıllı ilaç vermediğini ve hastaya kemoterapi alma şartı konulduğunu söyleyen A.B., “Bunu doğru bulmuyorum. Kemoterapi süreci 6 ay sürüyor. Hastalar kemoterapide çok yıpranırlar. Yemek yiyemiyor, dirençleri düşürüyor. Akıllı ilaç pahalı olduğu için bazı hastaları elemek mi istiyorlar bilmiyorum” diye konuştu.

‘Sağlık Bakanlığı bağışıklık taban değerini düşürdü!’

Annesinin kemoterapi safhasını atlattıktan sonra akıllı ilaca geçebildiğini söyleyen A.B., şimdi de bağışıklık ilacı edinirken yaşadıkları zorlukları şöyle anlattı:

“Akıllı ilacın bağışıklık baskılama durumu var. Kanser hastalarının çoğu kanserden değil yan hastalıklardan ölüyorlar. Dolayısıyla bağışıklık ilacı alması gerekiyor. Bunun için de bağışıklık değeri olan İGG’ye bakılıyor. Bu değer 800 civarındaydı. Yurt dışında yapılan araştırmalarda da bu değerde olması öneriliyor. Döviz kurları artmaya başladıkça sağlık bakanlığı bu değerın limitini düşürdü. Son birkaç yıldır İGG taban değeri 400’e düşürülmüş durumda. Şu an bağışıklık ilacı 25 bin lira ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) belli koşullarda karşılıyor. Ancak süreç gitgide zorlaştırılıyor. Hastanın İGG değerinin 400’ün altında olması ve hastalanması bekleniyor. Annem sonunda hastalandı, ‘Artık koşulları sağlıyoruz almamız gerekiyor’ diyerek dokto-

ra ısrar ettim ve üç yıl sonra bağışıklık ilacı alabildik. Her an korku ve kaygı hissediyoruz. Kendimizi hiç güvende hissetmiyoruz.”

‘İlaçlar ancak dava yöntemiyle alınıyor’

Kendisine beş yıl önce dördüncü evre lenf kanseri teşhisi konulan M.D., hastalığının bu süreçte üç defa nüks ettiğini söyledi. Hastalığının kemoterapiye duyarlı bir kanser türü olduğunu, kemoterapi ile durdurulmadığı aşamada ise ilik nakline yönlendirildiklerini belirtti. Nakil olamadığı için immunoterapi ilacına başlandığını söyleyen M.D., ilaç edininirken yaşadığı zorlukları şu sözlerle aktardı:

“Bu ilaç ödeme bünyesine alınmadığı için SGK’ya dava açtım. İlk kürüm 50 bin liraydı ve kendim ödedim. Mahkeme ağır ilerledi, SGK bunu bize ödedi. Bu ilaçlar ancak böyle dava yöntemiyle alınıyor. İlaçların masrafı günden güne artıyor. Nakil olmaya zorluyorlar. Nakil olmaya girdiğiniz zaman da ilaç verilmiyor. Nakil bekliyor ve ilik bulma stresi yaşıyorsunuz.”

Engelli aylığı 6 bin, ilaç 182 bin lira!

Hukuki sürecin çeşitli engellerle uzatıldığını vurgulayan M.D., “Bana 6 bin lira engelli aylığı veriyorlar. 14 günde bir ilaç almam gerekiyor, mahkeme uzadığı için tedavimi ayda bire çek-tirdim. Şimdi 182 bin lira ödemesi var. Cumhurbaşkanı imzasıyla Aralık ayında yüzde 22,5 zam geldi. Bakanlık yük olarak görüyor ve gündemine almıyor. Yaşadığım şehirde bilirkişi raporu bekleyen 1200 hasta var, nasıl sıra gelecek? Bu süreçte vefat eden kişiler de var” dedi. M.D. ayrıca mahkemenin hastayla ilgili ‘hayati önem taşıyor’ raporu istediğini, bu raporun da 1250 lira karşılığında verildiğini sözlerine ekledi.

İlacı edinemediği zaman hastalığının ilerlediğini söyleyen M.D., sözlerini şöyle tamamladı: “Aralık ayında ilacımı alamadığım için tedavim aksadı. Hastalığın yanında parasızlık daha çok yoruyor. Mahkemem ertelesenirse tedavimi nasıl alacağımı bilmiyorum hep sürüncemedeyiz. Kitaplarımı, birikimlerimi sattım. Bugün evdeki televizyonu sattım, ertesi gün oturma grubunu diğer gün ne yapacaksın? Çoğu kişi kendini anlatamıyor ama ben direniyorum. Bir kanser hastası

parayı, ilacı değil sağlığını düşünmeli.”

‘Erken teşhis olanakları herkes için ulaşılır olmalı’

Türk Tabipleri Birliği (TTB) üyesi, Onkoloji Uzmanı Halis Yerlikaya, kansere karşı çaresiz olunmadığı ancak Türkiye’deki temel sıkıntılardan birinin tedaviye erişimde yaşanan zorluklar olduğunu belirtti.

Hastanın hangi aşamada başvurduğu ve seçilecek tedavi yöntemlerinin önemli olduğunu belirten Yerlikaya, “Kanser, zamanın, ilmin gerektirdiği tedavi yöntemlerini hastaya uygulamazsanız hastanın yaşamına mal olan ciddi bir hastalık. Erken teşhis elbette önemli fakat erken teşhis olanaklarının herkes için ulaşılır olması, bölgelerarası eşitsizliklerin giderilmesi, anadilinde sağlık hizmeti gibi birçok önemli faktör var” dedi.

‘Kanser hastaları özel hastanelere mahkum ediliyor’

Türkiye’de sağlık sisteminin işlemez hale geldiğine dikkat çeken Yerlikaya, “Eskiden SSK kuyrukları vardı. Şimdi telefon başında randevu bulamayan binlerce hasta var. Kanser hastaları özel hastanelere mahkum ediliyor. Kamuda işler yürümeyince, özel hastanelere yönelmek ve birçok ödeme yapmak durumunda kalıyorlar” diye belirtti.

‘Hastalar tedavi hakkından vazgeçebiliyor!’

Etkinliği kanıtlanmış ilaçları hastalara önerdiklerini vurgulayan Yerlikaya, tedaviye erişimdeki sorunları ise şöyle değerlendirdi: “Uluslararası kılavuzların önerdiği tedavilere maddi imkanı olan hastalar ulaşabiliyorken, yoksul olan hastalar ulaşamıyorlar. Türkiye’de ruhsatlı olan bazı ilaçlar var ancak geri ödemesi yok. SGK ödemediği zaman hastalar mahkeme yoluna başvuruyor, bu da bürokratik süreçleri beraberinde getiriyor. Sosyokültürel olarak daha alt seviyel-

erdeki hastalar bu süreçleri yönetme becerileri çok olmadığı için başvuru yapamayabiliyorlar. Tedavi hakkından, belki de kendisi için çok etkili olacak bir yöntemden vazgeçmiş oluyor.”

Nitelikli ve ulaşılabilir sağlık sistemi mümkün

Tüm bu sorunların, sağlığa ayrılan kaynakla ilgili olduğunun altını çizen Yerlikaya, sözlerini şöyle tamamladı: “Bu durum, ülkenin olanaklarının kimin yararına kullanıldığıyla ve sağlık politikalarıyla ilgilidir. Sağlığa bütçe ayrılsın, sevk zincirinin olduğu, insanların birinci basamakta sorunlarının çözüldüğü, sağlık çalışanlarının koşullarının daha iyi olduğu, nitelikli, ulaşılabilir bir sağlık sisteminde süreçler değerlendirilsin. Hastalara optimal tedaviyi sağlayacak olanak olmalı. Biz dolaylı ve direkt vergiler veriyor ve ülkenin yurttaşı isek, bizim de kanser olduğumuzda tedavimizin karşılanması ve bu ilaçların bilimsel verilere uygun biçimde geri ödeme kapsamına alınması gerekiyor.”

Mahkeme kararına rağmen ilaç yok

Kanser hastalarının, akıllı ilaç masraflarını karşılamayan Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) aleyhine açtığı davalarda bugüne kadar tartışmalı kararlara imza atıldı. Çıkan son karara göre, kanser hastalarının gerekli ilaçları temin edebilmeleri için artık “kesin iyileşeceklerini” ispatlamaları gerekiyor.

EBRU YAZICI

Y.T.’ye 2018’de akciğer kanseri teşhisi konuldu. 2019’a kadar kemoterapi gibi yaygın ve geleneksel yöntemler ile tedavi edilse de hastalığı ilerledi. Doktorlar akıllı ilaç kullanması gerektiğini söyleyince, ilaç masraflarını karşılamayan SGK’ya karşı hukuk mücadelesi başlattı. Yerel mahkeme, masraflarının karşılanması için tedbir kararı verdi. Akıllı ilaç tedavisine rağmen Y.T., 2020’de vefat etti. Hukuk mücadelesi, İzmir 16. İş Mahkemesi’nde mirasçıları tarafından sürdürüldü. Dava, Ekim 2024’te karara bağlandı. Masrafların karşılanması talebi, “hastalığın iyileşmesinde ilacın kesin olarak etki göstermediği ve vefatın önüne geçilemediği...” gerekçesiyle reddedildi.

“Kanser hastalarının hakları gasp ediliyor”

Yargıtay, verdiği içtihat niteliğindeki bir kararla bu ve benzer davaların da ötesine geçti. Yıllardır kanser hastalarının haklarını savunmak için mücadele veren Avukat Ali Samsun, kararı anlattı:

“Yargıtay artık raporlarda üç can alıcı kriter belirlemiş ve davanın kazanımını bu kriterlerin gerçekleştirilmesine bağlamıştır. Bu kriterler; hayati önemi haizlik açısından hekimin ‘gerekliliği şart’ değerlendirmesi, kesin iyileşecekse şerhi ve muadillğin olup olmadığı. Muadillik aranmasını anlayabiliriz, evet bu gereklidir. Diğer ikisi tamamen saçmalık. Bir kere ‘hayati önemi haizlik’

ne demek bilmiyoruz. Hekimden bir kesin hüküm beklemek akıldışı ve bilim bilmezliktir. Diğeri, yani iyileşecekse şerhi hakkında ise söze bile gerek yok. Bunun hiçbir hekimin, sadece kanser hastalıkları için değil, neredeyse hiçbir hastalık için söyleyemeyeceği bir kesin hüküm olduğu ortadadır. Kaldı ki, bu bir yana, iyileşmeyecek hastalıklar vardır. Tedavi edilmesinler mi o halde? Kanser hastalığı çok sancılı bir hastalıktır. Yargıtay hastadan sadece kesin iyileşme bekleyerek kişinin sağ kalım süresinin uzamasını ve bu süreci daha az ağırlı geçirmesini sağlayan ilaçların hastanın yaşam kalitesini yükselttiği gibi gerçekleri görmezden gelmektedir.”

Son umut: Kumar ve bahis!

Kolay para kazanma kapısı olarak görünen bahis sitelerinin popülaritesi arttı. Geçinmekte zorlanan kesimler arasında, yasa dışı bahis siteleri para kazanmak için bir umut kapısı oldu. Bu umut kapısını en çok çalanlar arasında üniversite öğrencileri, yoksullar, işçiler, memurlar var.

EVİNDAR BAKAN

Artan işsizlik ve ekonomik sıkıntılar bahis sitelerini umut haline getirdi. TÜRK-İŞ'in Ocak 2025'te 22 bin TL olarak açıkladığı açlık sınırı göz önüne alındığında üniversite öğrencilerinin, devletten aldıkları 3 bin TL burs/kredi miktarı ve ailelerinden aldıkları harçlıklarla geçinmesi zorlaştı. Bu paranın varlığıyla yokluğunun bir olduğunu söyleyen öğrenciler geçinmeye yetecek bir kazanabilme umuduyla bahis sitelerine yöneliyorlar.

Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde okuyan öğrenciler ekonomik sorunlardan dolayı yasa dışı bahiste para kazanmaya çalışıyor. Bahis sitelerinde geçimlerini sağlayacak parayı kazanmaya çalışırken akademik başarıları kötüye gidiyor, sosyal çevrelerden uzaklaşıyor ve borca batıyorlar. Bahis sitelerini umut kapısı olarak gören biri hukuk diğeri tıp fakültesinde okuyan iki öğrenci ile konuştuğumda ellerinden düşürmedikleri telefonda bahis oynarken kimi zaman sevinç kimi zaman da sinirli ses tonları ile konuşmalarımız sürekli bölünüyordu. Kimi zaman soruları iki veya üç kez tekrarlayarak sordum çünkü bazen beni unutuyorlardı ve bütün dikkatlerini bahis sitelerine veriyorlardı.

Konuştuğum iki öğrenci de bahis sitelerine ilk başladıkları zaman, taşıdıkları benzer umudu farklı cümleler ile ifade ediyordu. Hukuk fakültesinde öğrenci olan M.M, bahis sitelerinde zengin olma ihtimalinin Türkiye'de çalışarak bir ev veya araba alma olasılığından daha yüksek olduğunu düşündüğünü ve biraz da bu yüzden, bu sitelere para yatırmaya başladığını söyledi. Tıp fakültesi öğrencisi H.A ise "Bahiste bir gün mutlaka çok büyük kazanacağıma inanıyordum, ne zaman olur bilmiyorum

fakat elbet bir gün kazanacağımı sanıyordum" şeklinde ifade etti. M.M ve H.A'nın Bahis sitelerine olan umudu ve inancı benzer: İkisi de para kazanabilmek umuduyla yola başlamış ama sonunda bırakmaya çalıştıkları bir bağımlılığa dönüşmüş.

Hukuk Fakültesi öğrencisi M.M, üniversiteye ilk başladığı zaman kendisine KYK (devlet yurdu) çıkmadığını bu yüzden de öğrenci evine çıkma hikayesini anlattı. M.M, bir ev bulup yerleşebilmek için kuzenlerinden borç aldığını fakat sonrasında bu borçları geri ödemekte zorlandığını söyledi. M.M, üniversiteye başladığından beri borçlarının asla bitmediğini ve çalışarak kapatmaya çalıştığını ama hiçbir zaman bitmediğini belirtti. Sonrasında borçları bitirebilme ve para kazanma umuduyla bahisse yöneldiğini fakat bahiste sürekli kaybetmekten dolayı çalışarak ödemenin mümkün olmadığı kadar çok borçlandığını aktardı. M.M, borçlarını bitirme ve para kazanma isteğiyle girdiği bahis sitelerinde daha da borçlanmış.Ayrıca, M.M borçlarının bitmeyeceğini ve para kazanamayacağını bilmesine rağmen bağımlı olduğu için bahis oynamaya devam ediyor.

KYK yurdunda kalan H.A ise bahisten dolayı borçlarının olmadığını fakat üç bin TL burs ile geçinmediğini bu yüzden daha fazla para kazanmayı umut ederek bahis sitelerine yöneldiğini anlattı. Bahisten para kazanmanın zor olduğunu düşünen ve bahis oynamayı bırakmak istediğini belirten H.A, durumunu şöyle ifade etti "ilk başladığımda çok kazanırım sanıyordum ama sonrasında iddia, bahis oynamak benim için bir bağımlılığa dönüştü. Ailem durumumun farkına varınca onlarla çok sorunlar

yaşadık. Şu anda oynadığımı bilmiyorlar. Bende bırakmak istiyorum ama olmuyor".

Hukuk fakültesinde okuyan M.M bahis oynayanların arasında 18 yaşını henüz doldurmamış birçok lise öğrencisinin de olduğunu söyledi. Ailelerinden aldıkları harçlıklar ile geçinemeyen öğrencilerin harçlıklarını artırmak, düşük gelirli olanlara ise maaşlarını katlamak amacıyla bu tür sitelere yönelerek para kazanmaya çalıştıklarını belirtti. Kendisinin oynamaya başlama gerekçesi de diğerlerinden farklı değil

Bahis sitelerinin ilk üyeliklerde oyunculara sağladığı bonus puan ve paralar, bir kısmı henüz 18 yaşını dahi doldurmamış gençlerde bahisten para kazanmanın mümkün olabileceği izlenimini yaratıyor. Ayrıca, bu bahis siteleri kullanıcılara, doğum günlerinde ve diğer özel günlerde sağladığı bonus puan ve paralar aracılığıyla para kazanma umudunu devamlı diri tutuyor. Yasadışı sanal bahis ile ilgilenen sadece gençler ve öğrenciler de değil. Şehir içi toplu taşımalarda yasadışı sanal bahis sitelerinde oynayan toplumun farklı kesimlerinden kişileri görmek de mümkün.

Sosyal medya ve internette denetimin yeterli olmaması nedeniyle gençler Telegram grupları aracılığıyla bu sitelere ulaşabiliyor ve parayı buralara yatırarak oynayabiliyorlar. Telegram ve internet sitelerinde karşılaşılan bahis ve kumar siteleri dolandırıcı da olabiliyor. İlk hesap açmada belli miktarda para yatırma karşılığında bonus puan ve para vaadi veren bu bahis siteleri böylece kişileri daha para kazanmadan dolandırmış oluyorlar.

Hasta mahpuslar beklemede!

Türkiye cezaevlerinde yaşanan sağlık sorunları ve buna bağlı hak ihlalleri, giderek derinleşen bir kriz. Adalet Bakanlığı verilerine göre, 2024 yılının ilk 11 ayında cezaevlerinde 709 kişi yaşamını yitirdi. 2018-2023 arasında yaşamını kaybedenlerin sayısı ise 2 bin 258. Sadece mahkumlar değil, yakınları da endişeli. Onlardan biri de Şilan Azgın. Bir yandan üniversite okuyup bir yandan cezaevindeki babası ve abisi ile ilgileniyor. "Hasta tutsak hücrede yalnızlaştırılırken, dışarıda ailesi de sessizliğe mahkum ediliyor" diyerek hasta mahpus yakınlarının bilinmeyen mücadelesini anlattı.

MANSUR KUYUMCU

Kapasite fazlası nüfusla boğuşan cezaevlerinde, hasta mahpusların durumu özellikle kaygı verici. Tahliye talepleri genellikle Adli Tıp Kurumu (ATK) raporları veya 2021'de yürürlüğe giren İdare ve Cezaevi Gözlem Kurulu'nun (İGK) değerlendirmeleri yoluyla geri çevriliyor.

İnsan hakları örgütlerinin tespitlerine göre, cezaevlerinde bulunan hasta sayısı endişe verici boyutlara ulaştı. Resmi kaynaklara göre 2023 itibarıyla en az bin 600 ağır hasta mahkum bulunuyor. Aralarında son evredeki kanser hastaları, kalp yetmezliği olanlar ve

ileri düzey nörolojik hastalığı bulunanlar da var.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), İnsan Hakları Gözlem Evi (HRW) ve Uluslararası Af Örgütü son yayınladıkları raporlarda, Türkiye'deki hasta mahkumların durumunu "acil müdahale gerektiren insanlık krizi" olarak nitelendirdi. AIHM'nin Türkiye aleyhine verdiği ihlal kararları da arttı.

70 yaşında, hücrede

Söz konusu hasta mahpuslardan biri de 70 yaşındaki Ayhan Azgın. Ciddi sağlık sorunlarına rağmen tahliye edilmek bir yana, Kırk-

lar Cezaevinde yaklaşık 10 aydır tek kişilik hücrede tutuluyor. Oysa temel ihtiyaçlarını bile karşılayamayacak durumda. Tansiyon, ciğer ve böbrek sorunları var. Görme yetisi de giderek zayıflıyor. Hücrede tutulmasını protesto etmek üzere başlattığı ölüm orucu, sağlık sorunları nedeniyle yirminci gününde sonlandırıldı.

Tutukluluğunun nedeni, sosyal medya paylaşımları. Oğlu ise "Cumhurbaşkanına Hakaret" suçlamasıyla Antalya Elmalı Cezaevi'nde tutuklu. Ayhan Azgın'ın hikâyesini kızı Şilan'dan dinledik.

Her Çalan Telefonla Yüreğim Ağzıma Geliyor

"Hasta tutsak hücrede yalnızlaştırılırken, dışarıda ailesi de sessizliğe mahkum ediliyor. Biri konuşursa diğerinin dosyası açılıyor, biri ses çıkarsa öbürünün üzerine gidiliyor. Tecrit duvarların ötesine taşınmıyor, ailelerin ve toplumun tamamını kuşatıyor" dedi Şilan.

"Ben tutsak yakınlarıyla dayanışıyorum. Hasta tutsakların yakınları için her gün bir sınavla başlıyor. Ellerinde hep bir rapor hep bir dilekçe, gözlerinde bitmek bilmeyen bir endişe. Bürokrasinin soğuk duvarlarına çarpmaktan bitap düşüyorlar. Her telefon çalışında yürekleri ağızlarına geliyor. Kapı zili her çalışından irkiliyorlar. Zaman akıp giderken, hastalık ağırlaştıkça ağırlaşmaya devam ediyor."

Yol parası için kredi çeken var

Abim Antalya'da tutuluyor. Parayı yola harcıyıp görüşe gitmektense ona gönderiyoruz.

ÜRKÜTEN BAKANLIK VERİLERİ

Adalet Bakanlığı'nın bir soru önergesine verdiği cevaptan öğreniyoruz ki, 2018-2023 yılları arasında 2 bin 258 tutuklu ve hükümlü cezaevlerinde yaşamını yitirmiş. 2024 yılının ilk 11 ayında bu sayı 709.

Cezaevlerinde bulunanların sayısı 2 Ocak 2025 itibarıyla 384 bin 216 idi. Bu sayı, 30 ilin nüfusunu geride bırakıyor.

Adalet Bakanlığı, Uşak, Bartın, Siirt ve Niğde gibi kentlerin de aralarında olduğu 11 yerde yeni cezaevleri inşa edecek. Bunun için 2025 yılında Adalet Bakanlığı'na toplam 1 milyar 213 milyon 506 bin TL ayrıldı.

Otobüs bileti parası için ev eşyasını satanlar, çocukların harçlığından kısıp yol parası biriktirenler var."

Gidebilenlerin de her ziyaret öncesi uykusuz geceler geçirdiklerini, "acaba nasıl bulacağım" kaygısı yaşadığını, görüşten sonra da kaygılarının arttığını anlatıyor:

"Ben üniversite okuyorum. Bir abim cezaevinde, bir abim şizofreni hastası. Eve maddi desteği sağlayacak tek kişi benim. Hem çalışıp hem okuyup hem de cezaevine bakmak zorundayım. Bazen kendimi bir taşın altına sıkışmış gibi hissediyorum, ama yine de ayakta durmaya çalışıyorum. Bu süreçte en çok ihtiyacımız olan, yalnız olmadığımızı bilmek."

-GÜNDEM-

Suriye’yi düzeltiriz ama...!

Devlet Başkanı Beşar Esad’ın devrilmesinden sonra, Türkiye’de “misafir” olarak görülen Suriyelilere “yol göründü”. Ne kadarının, ne zaman ülkesine döneceği birkaç bilinmeyenli denklem gibi, belirsiz. Esenyurt’ta yaşayan ve Şam’a dönecek Suriyeli bir aile, dönme sebeplerini ve hislerini aktardı: “Orada su, elektrik, düzen yok ama huzur var, burada huzur yok! Ülkemize döneceğiz, siz de rahat edin!”

DERYA KAP

Suriye’nin devrik lideri Beşar Esad’ın 8 Aralık 2024’te Rusya’ya kaçması ve Baas rejiminin yıkılması, Suriyeliler için sürpriz oldu. Suriye dışında yaşayan yedi milyona yakın Suriyeliye sadece Türkiye’de değil, Lübnan ve Ürdün gibi ülkelerde de dönüş baskısı arttı.

Dönüşler, Suriye’de yeni bir düzen kurulduktan sonra hızlanacak mı, henüz belirsiz. İç savaştan kaçıp Türkiye’ye sığınan ve üç milyonu aşan Suriyelilerin geri dönüşü önünde birçok engel var.

En çok Suriyeli sığınmacı Türkiye’de bulunuyor. “Ülkenize dönün artık” telkinleriyle huzursuz yaşadıklarını söyleyen Suriyeliler, dönmek isteseler bile ülkelerine dönecek koşulların hala tam olarak oluşmadığını söylüyorlar.

Türkiye’de yasal olarak bulunan Suriyeli sayısı, 2 milyon 911 bin 525. Geri dönüşler konusunda Türkiye’nin resmi duruşu “gönüllü, güvenli, onurlu ve düzenli” ilkeleri. Ancak görüştüğümüz Suriyelilerin çoğu, devletin son birkaç yılda çeşitli şekillerde baskısını hissettirdiğini anlatıyor.

Esad’ın devrilmesinden sonraki 16 gün içinde (8-24 Aralık 2024) ülkesine gönüllü dönen sayısı 30 bin 663 idi. 9 Ocak 2025’te, 1 ay içinde bu sayı 52 bin 622 oldu. 1,5 ay içinde ise 81 bin 576. **Birleşmiş Milletler, 2025 boyunca 125 bin kişinin daha Suriye’ye döneceğini tahmin ediyor.**

İçişleri Bakanlığı, Suriyelilere “öncü göçmen” aile ferdi (genellikle baba ya da genç erkek) kanalıyla 1 Ocak-1 Temmuz 2025 tarihleri arasında ülkelerine üç kez çıkış-giriş hakkı tanıdı. Altı aylık süreçte aileden tek kişi, izinli çıkış hakkı ile en fazla üç kez ülkesine gidebilecek.

BABAM İKİ KEZ TUTUKLANINCA KAÇTIK

Esenyurt’ta yaşayan Suriyeli bir aile ile geri dönüş ihtimallerini gördük. Dokuz yıl önce Şam’dan gelmiş ve Esenyurt’a yerleşmişler. Üç sene bir hastanede çevirmen olarak çalışan genç kadın M.A. ailesi adına bize çevirmenlik yaptı.

M.A. 24 yaşında, beş ay önce evlenmiş, eşi de Suriyeli. Hemen bir sokak ileride oturan annesi M.K. din öğretmeni, babası A.H. ilahiyat hocalığı yapıyor. Anne ve baba din derslerini sadece Araplara veriyorlar. Diğer sokakta oturan kız kardeşi de evli ve 1,5 yaşında bir kızı var. Dört kardeşler, evin tek erkek çocuğu Almanya’da yaşıyor, Alman vatandaşı, evli ve iki çocuğu var.

Baba A.H. Şam’da üniversitede ilahiyat hocası olarak çalışıyordu. Göç hikayeleri babalarının iki kez Şam’da tutuklanıp serbest bırakılması sonrası yaşadıkları korku nedeniyle başlamış:

“Askerler evimize gelip, babanız nerede diye soruyor, bizi sürekli taciz ediyordu. İki kez hapse girip çıktıktan sonra artık korkmaya başladık ve Türkiye’ye gelmek zorunda kaldık.”

M.A. belgeleri eksik olduğu için Türkiye’de okula devam edememiş ancak kız kardeşiyle Türkçe kursuna gitmişler.

Başta istemediği halde Türkçe dersleri verdiğini ve üç yıl bir özel hastanede tercümanlık yaptığını, bu sayede Türkçesini geliştirdiğini ve iyi insanlarla tanıştığını anlatıyor. Eşi, tüm ailesiyle birlikte Türkiye vatandaşlığını yedi yıl önce almış, fakat bir süredir bunun çok zorlaştığını aktarıyor.

Türkiye’de Suriyelilerin yasal statüleri birbirinden farklı olabiliyor: Örneğin baba A.H. oturma- ikamet iznine sahip, ancak anne M.A. ve üç çocukları numarası dokuz ile başlayan yabancılara özel kimliğe sahip. Bu nedenle, baba Suriye’ye gidip geri dönebilirken, çocuklar ve anne gidemiyor. Eğer ülkelerine seyahat ederlerse, tekrar Türkiye’ye dönmeleri çok zor.

Öte yandan Esad’ın devrilmesi ve 61 yıllık Baas rejiminin yıkılması sonrası umutlular. M.A tüm ailenin hislerini özetliyor:

“Çok büyük bir sürpriz oldu. Artık gerçekten içimiz rahat. Çok mutluyuz, aşırı mutluyuz. Buradaki Suriyelilerin çok azının kafasında dönmek vardı. Ama şu an Esad gidince tüm planlar değişti. Yani mesela eşim bana daha üç ay önce burada ev alalım diyordu, artık istemiyoruz. Zaten ülkemize döneceğiz.”

SAĞOLUN ALDINIZ BİZİ AMA MUTLU DEĞİLİZ

Öte yandan zorluklar da yok değil. Ocak ayı sonunda, anne A.H, baba M.K ve evli kız kardeşi Suriye’ye gitmeyi planlayarak tüm eşyalarını toplamışlar. Göç İdaresi Başkanlığı’nın koyduğu kısıtlar nedeniyle gidişlerini ertelemişler.

Türkiye vatandaşı olmasına rağmen eşinin de Suriye’ye dönmek istediğini söyleyen M.A, ailenin aradan geçen dokuz yılla ilgili hislerini şöyle aktardı:

“Bazen keşke Türkçe öğrenmeseydim diyorum. Çünkü yolda, metrobüste, metroda çok kötü laflar duyuyorum. İrkçi laflar duyuyorum ya da Suriyeli kadınlar bizim erkekleri aldılar diye konuşuyorlar. Çok sinirleniyorum, üzülüyorum. Konuşursam kavga çıkacak. Bazen de dayanamayıp bağırıyorum.” Fatih’te yemek yedikleri bir mekânda Türklerin onlara çok kibar davranmaları nedeniyle şaşırdıklarını “bunlar kesin Türk değil” dediklerini anlatıyorlar.

Görüştüğüm diğer tüm Suriyeliler gibi bu aile de Esad’ın devrilmesinden sonra kendilerine “ne zaman döneceksin-

iz” diye sorulmasından yılmış. “Zaten gideceğiz. Burada sanıyorlar ki, Türkiye’yi çok sevdik, çok beğendik, gitmeyeceğiz. Burada kalıyoruz, doğru. Evet sağ olun, aldınız bizi. Ama burada mutlu değiliz. Çoğu bunu anlamıyor. Burada Suriye’ye kıyasla 3-4 kat fazla para harcamak zorundayız. Mesela Suriye’de kira yoktu, herkesin kendi evi, arabası vardı. Bizim üç evimiz var örneğin. Şu an ikisi gitti, harap oldu. Bir tane kaldı, onda da kiracı var. Gidin gidin diyorsanız, biz gidelim de, nerede oturalım? Türkiye’de yemek var, içecek var, su var, elektrik var. Ama bize huzur yok. Suriye’de bunların hiçbiri yok ama en azından oraya ilk girdiğinde huzur hissedersin. Artık okullarda çocuklar bile Suriyeli çocuklara neden gitmediklerini soruyor. Biz giderken Türkiye’deki kimliklerimizi vereceğiz ve tekrar dönme hakkımız olmayacak. Türkiye’ye teşekkür ediyoruz, bizi aldı. Biz onu hiç inkâr etmeyiz. Kötü olan şeyler oldu, iyi olan şeyler oldu. ‘Suriyeliler üç tane çocuğu olunca para alırlar, ondan çok çocuk yaparlar’ dediler. Bizim Suriyeliler para için yapmıyor, çocukları seviyorlar. Yarın öbür gün Suriyeliler gidecek. Ondandır sonra Türkler kiracısı kalmayan evlerin, olmayan işçilerin farkına varacak. Sonuçta diyoruz ki biz gidelim, ne olursa olsun, kendi ülkemizdir. Suriye düzelir, biz düzelterceğiz.”

“İyileşme, adaletin kabul edilmesiyle başlar”

Psikiyatrist Samah Jabr, Filistin halkının temel ihtiyaçlarını karşılayamamasının psikolojik açıdan da derin etkiler yarattığını ifade etti.

GİZEM ÇETİMEN

Dr. Samah Jabr

Kudüs’te yaşayan Dr. Samah Jabr, Filistin’de ruh sağlığı alanında yıllardır önemli çalışmalar yürüten bir psikiyatrist ve psikoterapist. 2016 yılından bu yana Filistin Sağlık Bakanlığına bağlı Ruh Sağlığı Birimi’nin başkanlığını yürüten Jabr, Filistin halkının travmalarla başa çıkabilmesi için psikolojik destek sunuyor.

Dr. Jabr, MLSA Gazete’ye, savaşın etkileri konusunda şunları söyledi:

“Savaş ve işgalin Filistinlilerin ruh sağlığı üzerindeki etkisi ölçülemez. Ruh sağlığımız, yalnızca bombalar ve kurşunlardan değil, aynı zamanda aşağılanma, yerinden edilme ve uluslararası toplumun kayıtsızlığından dolayı da sürekli kuşatma altında. En sık karşılaştığım psikolojik sorunlar; travma, kaygı, depresyon ve ‘beklenti yarası’ dediğim şeyin acımasız bir karışımı. Bir sonraki felaketi beklemenin sürekli hali. En kötü kısmı ise bunlar klinik anlamda ‘bozukluk’ değil; tamamen anormal bir gerçeğe verilen normal tepkiler.

Filistinli çocuklar

Filistinli çocuklar, ağızlarında kayıp ve korkunun tadıyla doğuyor. Travmayla şekilleniyorlar. Travma, kimliklerine kazınmış durumda. Gazze’deki 10 yaşındaki bir çocuk, başka bir yerdeki 60 yaşındaki birinin duygusal yükünü taşıyor.

Kasıtlı zulimlik

Temel ihtiyaçlar karşılanmadığında, zihin hayatta kalma moduna geçer. Aç olduğunuzda, onur arka planda kalır. Bu, sadece bedenleri değil, ruhları da kırmayı amaçlayan kasıtlı bir zulimlik.

-GÜNDEM-

Öğrenciye vize engeli: İnanmıyoruz!

CEREN SÜMER

Çeşitli programlarla yurt dışına dil eğitimine gitmek isteyen üniversite öğrencileri, konsoloslukların “Türkiye’ye geri döneceğinize inanmıyoruz” cevabı ile reddediliyor. Türkiye’den yurt dışına birkaç aylığına dil eğitimi için gitmek isteyen öğrencilerden, 3. dünya ülkelerinden daha fazla evrak isteniyor.

Türkiye’den dil eğitimi gibi programlarla belirli bir süreliğine yurt dışına çıkmak isteyen üniversite öğrencilerinin vize başvuruları, konsolosluklar tarafından “ülkenizdeki ekonomik sıkıntılar nedeniyle geri döneceğinize inanmıyoruz” gerekçesiyle reddediliyor. Özel bir yurt dışı eğitim şirketinde eğitim danışmanı olan Buse A., “bu tarz denetimler genel olarak yalnızca 3. Dünya ülkelerine uygulanıyor. Yani 3. Dünya ülkeleriyle kıyaslanıyoruz. Ortadoğu ülkeleriyle özdeşleşiyoruz. Bir Avrupa ülkesi gibi değerlendirilmiyoruz. ‘Kişinin gerçekten bu eğitimi alması gerekli mi?’, ‘kişi Türkiye’ye döndüğünde onu iyi bir hayat bekler mi?’ diye bakılıyor” dedi.

Avrupa ülkelerine giriş için vizeye tabi olan diğer ülkelere kıyasla Türkiye’den çok daha fazla belge istendiğine dikkat çeken Buse

A., “Tayland, Güney Afrika ve Güney Amerika ülkeleri vizeye tabi olmalarına rağmen bizimki kadar çok belge talep edilmiyor. Bunu vize onay oranlarından anlıyoruz. Türkiye’yle kıyasladığımızda onay oranları biraz daha yüksek bu ülkelerin. Ülkemizin sağlayamadığı sosyoekonomik durumlardan kaynaklı bizlerden daha fazla evrak isteniyor. Biraz ülke mobbingine maruz kalıyoruz yani” ifadelerini kullandı.

Öğrenciden Türkiye’ye geri dönüş garantisi istiyorlar

Buse A., konsoloslukların vize başvurusu yapan öğrencinin Türkiye’ye kesinlikle geri döneceğine dair çok detaylı evraklar istediklerini belirterek, “Vize prosedürlerinde; bu eğitimi karşılayabileceklerine dair ailesinin ve kendisinin banka dokümanlarını ve hesaplarını talep ediyorlar. Bu çok önemli bir faktör. Ucu ucuna bir para sevmiyor konsolosluklar. Banka dokümanları haricinde yine öğrenci belgesi, transkript, ailesinin gelir durumu, işyeri sahibiyse vergi levhası gibi işyeri belgeleri, çalışansa maaş bordroları, bu eğitimi nasıl karşılayacaklarına dair belgeler sunuyoruz. Varsa taşınmazları, araba

ruhsatları gibi belgeleri de destekleyici belge olarak sunuyoruz. Ayrıca bir niyet mektubu ile öğrencinin niyetini doğru açıklaması çok önemli. Ayrıca kaç dersi kaldığı, kaçınıcı sınıf olduğu gibi belgeler, hocalarından alınan referans mektupları gerekiyor. ‘Bu öğrencimin şu kadar dersi kaldı ve Eylül ayında tekrardan okula başlayacaktır’ gibi bir mektup alıyoruz hocalarından. Bu evraklarla öğrencinin Türkiye’ye dönmesi gerektiğini gösteriyoruz. Eğer çalışansa işyerinden ‘Bu tarihlerde izinli olacaktır. Geri döndüğünde bizimle çalışmaya devam edecektir. İzni bittiğinde geri dönecektir’ mektubu alıyoruz” dedi.

“Gidenler geri dönmüyor”

Son dönemlerde dil eğitimi için yurt dışına çıkmak isteyen öğrencilerin en çok Amerika’dan ret aldıklarını belirten Buse A., “bunun sebebi sadece Türkiye’nin değil oraya giden öğrencilerin Türkiye’ye dönmelerinden kaynaklanıyor. Gidenler gidiş amaçlarına uysalar çok daha kolay olur işimiz aslında ama gidenler gidiş amacıyla uygun davranmadıkları için bu problemleri yaşıyoruz” ifadelerini kullandı.

Etki ajanı, yargı sopası derken: Türkiye basın özgürlüğü endeksinde sondan 21’inci

ECE DENİZ

Uluslararası Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü’nün (RSF) Basın Endeksi’ne göre Türkiye 2025’te basın özgürlüğünde 180 ülke içinde sondan 21’inci.

RSF’nin 2002’den beri her yıl düzenli yayınladığı endeks ülkelerin ekonomik, politik ve siyasi koşullarını basın özgürlüğü perspektifinden değerlendiriyor.

Türkiye 2024’te 158’inci olduğu listede bu yılın ilk aylarında bir sıra daha gerileyerek 159’a düştü.

Ayrıca Türkiye endeskte bu yıl iç savaşlarıyla bilinen Sudan ile yolsuzluklar ve yoksulluğuyla öne çıkan Pakistan’ın bile gerisinde yer aldı.

Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan’sa 6 Mayıs’taki konuşmasında Türkiye’nin 2002 öncesine göre ‘**daha özgür, daha zengin, çok daha serbest bir medya ekosistemine sahip olduğunu**’ öne sürmüştü.

Türkiye basını AKP döneminde 65 sıra geriledi

Peki gerçekler Erdoğan’ın sözleriyle örtüşüyor muydu?

AKP’nin tek başına iktidar olduğu 2002’de Türkiye basın özgürlüğü endeksinde 100’üncü sıradaydı.

2008’de Türkiye ilk yüze girmeyi başarıp 98’inci sıraya yerleşmiş fakat daha sonra 2023’te endekste 165’inci sırayı görmüştü.

Kısaca 23 yıllık AKP iktidarı boyunca basın özgürlüğü sıralamasında 65 sıra gerileyen Türkiye, bu yıl da sondan 21’inci oldu.

Endekste Türkiye’den daha vahim durumda olan ülkelere İran, Rusya, Suriye ve Afganistan.

Rejim değişikliği ve iç savaşın görüldüğü Afganistan ve Suriye’yi saymazsak Türkiye basını, idam cezalarıyla meşhur İran’a ve otoriter Rusya’ya benzeme yolunda.

AKP 2024 sonbaharında ‘etki ajanlığı’ adıyla bilinen bir düzenleme getireceğini açıklamış, basın örgütleri ise bu uygulamaya tepki göstermişti.

Tepkiler üzerine rafa kaldırılan düzenlemede ülkenin güvenliğini yabancı devletler lehine tehlikeye düşürecek gazeteci, sivil toplum çalışanları vb. birçok kişiye hapis cezası verilmesi öngörülmüştü.

AKP ‘şimdilik’ yasa değişikliğini kaldırdığını söylese de 2025’in başından beri gazeteciler fiili olarak adı konmamış bir baskıyla karşı karşıya.

‘Gazeteciye gazeteciliğini ispat et’ davası

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Başkanı Ekrem İmamoğlu, davasına atanan bilirkişinin adını açıkladıktan sonra gazeteci Barış Pehlivan, bu kişiyi haberleştirip

konuşmanın ses kaydını Halk TV’de yayınladı. Bu haberin ardından Halk TV Genel Yayın Yönetmeni Suat Toktaş 30 Ocak’ta tutuklandı, 4 Mart’ta serbest bırakıldı.

19 Mart’ta düzenlenen ve İmamoğlu’nun tutukluluğuyla sonuçlanan İBB odaklı operasyonlar sonrası ülke genelinde birçok protesto başladı. Eylemleri fotoğraflayıp görüntüleyen gazeteciler Zeynep Kuray, Bülent Kılıç, Hayri Tunç, Yasin Akgül, Gökhan Kam, Kurtuluş Arı ve Ali Onur Tosun gözaltına alındı. Adliyede önce serbest bırakılıp sonra tutuklandılar. Yedi basın mensubu iki günlük tutukluluğun ardından serbest bırakıldı ancak haklarında açılan davada gazeteci olduklarını ispat etmeleri istendi.

İBB odaklı soruşturmanın başladığı 19 Mart’ta Gezi eylemleri dönemi yaptığı haberler gerekçe gösterilerek gözaltına alınan İsmail Saymaz’sa tam 56 gün ev hapsinde kaldı.

Yine bu süreçte gazeteciler Murat Ağirel ve Timur Soykan bir şafak baskınıyla 10 Nisan’da gözaltına alınıp aynı gün imza ve adli kontrol şartıyla salverildi.

Son olarak gazeteci Furkan Karabay’sa ‘**cumhurbaşkanına hakaret**’ ve ‘**terörle mücadelede görev almış kişileri (savcılar) hedef göstermek**’ suçundan üçüncü kez tutuklandı.

Halkların Demokratik Kongresi (HDK) soruşturmasında gazeteciler Yıldız Tar, Elif Akgül ve Ercüment Akdeniz’s e 21 Şubat’tan beri tutuklu.

Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) avukatlarından Ülkü Şahin, tutuklama kararları dışında gazeteciler için yaygınlaşan ev hapsi ve adli kontrol gibi uygulamalara dikkat çekiyor.

‘Dondurucu etki’ ve otosansüre çıkan çıkmaz yol

Şahin’e göre bu tip kararlar tutuklamaya nazaran daha hafif ve daha az tepki çekiyor. Devlet için de adli kontrolün daha ekonomik olduğuna değinen fakat kararların keyfiyetini vurgulayan Şahin, süreci şöyle anlatıyor:

“**Adli kontrol tedbirleri de tutuklamayla aynı şartlara sahip. CMK (Ceza Muhakemesi Kanunu) madde 109’a göre tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir. Yani yine ‘kuvvetli suç şüphesinin’ varlığını gösteren somut deliller olmalı; kaçma, delil karartma veyahut tanık ve mağdur gibi kişiler üzerinde baskı yapma girişiminde bulunma ihtimalinin bulunması gerekiyor.**

Gazeteci dosyalarına baktığımızdaysa yayınlanmış bir haber veya sosyal medya paylaşımı karşımıza çıkıyor. Ekran görüntüsü alınmış oluyor. Yahut toplumsal olayın takibi sırasında gözaltına alındıysa bunun görüntüsü polisçe alınmış oluyor. Dolayısıyla delil karartma ihtimalleri söz konusu değil.”

Keyfi adli kontrol ve ev hapsi kararlarının gazetecileri kriminalize ettiğini savunan Şahin, bu durumun tüm basın üzerinde ‘**chilling effect**’ denilen dondurucu etki yarattığını bunun da sansür ve otosansüre neden olduğunu söylüyor.

Ülkü Şahin, Türkiye’nin basın özgürlüğü endeksinde son sıralarda yer almasını şöyle yorumluyor:

“**Türkiye’de gazetecilik yapmak gerçekten çok zor. Bu şartların yanına işsizlik oranlarının yüksekliğini ve iş güvencesinden yoksunluğu da eklediğimizde meslek mensuplarının yaşadığı mağduriyet katmerleniyor.**

Hal böyleyken uluslararası endekste geldiğimiz konum hiç şaşırtıcı değil.”

Büyükşehirlerden kırsala göç: Gençler memlekete neden dönüyor

İstanbul'un barınma krizi ve hayat pahalılığı, gençleri metropollerden uzaklaştırıyor. Bingöl'den İstanbul'a gelen gazeteci Mazlum ve ev sahibi baskısıyla Balıkesir'e taşınan mimar Ayşe, kırsalda yeni bir hayat kuruyor. Ebeveynleri kente göç eden bu gençler, neden tersine bir yolculuğa çıkıyor?

ZEYNEP AKAT

Türkiye'nin ekonomik ve sosyal merkezi İstanbul, on yıllardır köylerden ve küçük şehirlerden göç alarak büyüdü. 1960'lardan itibaren sanayileşme, iş imkanları ve eğitim fırsatları, milyonları bu metropole çekti. Ancak son yıllarda, özellikle 2020'den bu yana, tersine bir hareket gözleniyor. Artan kira fiyatları, hayat pahalılığı ve barınma krizi, gençleri İstanbul'dan uzaklaştırıyor. TÜİK'in 2023 Göç İstatistikleri'ne göre, İstanbul'dan ayrılanların sayısı 2020'den bu yana yüzde 20 arttı. Bu göçün önemli bir kısmı, 20-34 yaş arası gençlerden oluşuyor. Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi (BETAM) raporuna göre, 2024'te İstanbul'da kira fiyatları yıllık yüzde 70 artış gösterirken, asgari ücretle geçinen bir ailenin gelirinin yüzde 60'ı konuta gidiyor. Bu ekonomik baskı, özellikle ebeveynleri köyden kente göç eden gençleri memleketlerine veya daha küçük şehirlere dönmeye zorluyor.

Barınma krizi, sadece İstanbul'la sınırlı değil. Ankara ve İzmir gibi diğer metropollerde de kira fiyatları, maaşları geride bırakıyor. Endeksa verilerine göre, 2024'te İstanbul'da 1+1 dairelerin ortalama kirası 12 bin TL'yi aşarken, 2+1 daireler 18 bin TL'ye yaklaştı. Bu durum, gençleri şehirlerin "gettoları" diye tabir ettikleri dar ve pahalı yaşam alanlarından kaçmaya itiyor. Pandemiyle birlikte uzaktan çalışma imkanlarının artması ve deprem korkusu da bu göçü hızlandırdı. Ancak kırsala veya küçük şehirlere dönüş, sadece ekonomik bir zorunluluk değil, aynı zamanda bir yaşam tarzı sorgulaması. Dedeleri veya ebeveynleri daha iyi bir hayat için kente göç eden gençler, şimdi o hayatın kendilerine uygun olmadığını düşünüyor. Gazeteci Mazlum ve mimar Ayşe'nin hikayeleri, bu tersine göçün nedenlerini ve duygusal yansımalarını ortaya koyuyor.

İstanbul'dan Bingöl'e: "Şehirde Nefes Alamıyordum"

28 yaşındaki Mazlum B. Bingöl'den İstanbul'a üniversite okumak için gelmiş. Henüz Gazetecilik bölümü öğrencisiyken bir haber sitesinde çalışmaya başlamış. Ancak kira artışları ve hayat pahalılığı, onu memleketine dönmeye zorlamış.

Mazlum'un babası da 1980'lerde İstanbul'a çalışmak için gitmiş, ama bir süre sonra o da Bingöl'e geri dönmüş. "Babam, 'İstanbul'da kendime yer bulamadım,' derdi. Ben de aynı şeyi yaşadım," diyor Mazlum.

İstanbul'da 1+1 bir dairenin kirası, Mazlum'un maaşının yarısıydı. "2023'te kiralar uçtu. Maaşımla geçinmem imkansız hale geldi. Faturlar, ulaşım, market derken ay sonunu getiremiyordum" diye anlatıyor. 2024'ün sonuna doğru ise Bingöl'e dönüp ailesiyle yaşamaya başlamış. "Bingöl küçük bir yer, sosyal hayat haliyle İstanbul'daki kadar geniş değil. Ama kira derdim yok, ailemle birlikteyim. Şehirdeki kaos yerine burada sakinlik buldum. Buraya geldiğimden beri dinlendiğimi hissediyorum" diyor.

Mazlum, Bingöl'de yerel bir gazetedede yarı zamanlı çalışıyor ve freelance haber yazıyor. Şehirdeki stresli günlerden sonra memleketinin ona iyi geldiğini söylüyor: "İstanbul'da sürekli bir koşuşturma içindeydim, kendime vakit ayıramıyordum. Burada doğayla iç içeyim, ailemle vakit geçiriyorum. Barınma krizi burada yok, bu büyük bir rahatlama." Ancak küçük şehirde iş imkanlarının kısıtlı olduğunu ekliyor: "Gazetecilik için İstanbul daha fazla fırsat sunuyordu, ama o fırsatların bedeli ağırdı."

İstanbul'dan Balıkesir'e: "Ev Sahipleri Hayatımızı Altüst Etti"

27 yaşındaki mimar Ayşe S, eşi Berke'yle birlikte İstanbul'dan Balıkesir'e taşınmış. Her ikisi de mimar olan çift, İstanbul'da kendi mesleklerini yapıyorlardı. Ancak ev sahiplerinin art arda gelen zam talepleri ve sonunda evden çıkarılmaları, onları memlekete dönmeye itmiş. Berke'nin ailesi, 1970'lerde Tokat'tan İstanbul'a göç etmiş. "Eşimin ailesi daha iyi bir hayat için İstanbul'a geldi, ama biz o şimdi o hayattan kaçıyoruz," diyor Ayşe.

Çift, İstanbul'daki kira krizinin hayatlarını ne kadar zorlaştırdığını anlatıyor: "2022'de ev sahibimiz kirayı iki katına çıkardı, kabul ettik. Aradan bir yıl geçtikten sonra yine iki katı zam istedi. Merkezi bir yerde ve görece uyguna oturduğumuz için bunu da kabul ettik. Ancak

buna rağmen daha yüksek bir bedelle kiraya verebilmek için evi satacağını söyleyip bizi çıkardı. Yeni ev bulmak imkansızdı, 2+1 evler 15 bin liradan başlıyordu, merkezi yerlerde ise 20 - 30 bin liralara çıkıyordu bu ücret." Çift, bunun üzerine iş fırsatlarının da bulunduğu Balıkesir'e yerleşmeye karar verdiklerini anlatıyor: "Ailelerimiz, akrabalarımız hatta arkadaşlarımız dahi yok burada. Ancak iş fırsatlarını araştırdık ve buraya taşınma kararı aldık. Barınma krizi henüz burada İstanbul'daki kadar şiddetli hissedilmiyor."

Ayşe ve Mert, Balıkesir'de mevcut iş sahasında bir yer edinmeye çalışıyor. Küçük bir yerde yaşamının avantajlarını ve zorluklarını deneyimiyorlar. "Balıkesir'de hayat daha ucuz, komşuluk ilişkileri güçlü. İstanbul'da apartman dairesinde yalnızdık, burada bir topluluğun içindeyiz," diyor Ayşe. Bununla beraber bu durumun zaman zaman kısıtlayıcı olduğu belirtiyor. Ayşe, "Herkesin sizi tanıdığı bir yerde yaşamak bazen boğucu oluyor tabi, insan baskı altında hissediyor kendini. İstanbul'daki kadar özgür hissetmiyorum ancak bu İstanbul'da yaşadığım zorlukların yanında çok daha küçük bir his" diyor. İstanbul'daki belirsizlikten kurtuldukları için mutlu olduğunu belirterek "Şehirde her an evsiz kalma korkusu vardı. Burada huzurluyuz."

Kırsala Dönüşün Dinamikleri

Mazlum ve Ayşe'nin hikayeleri, İstanbul'daki barınma krizinin gençleri merkezden ittiğinin bir göstergesi. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropollerdeki barınma krizi, yüksek kira fiyatları ve hayat pahalılığı, gençleri memleketlerine ya da daha küçük şehirlere dönmeye zorluyor. TÜİK ve BETAM verileri, bu tersine göçün ekonomik baskılarla tetiklendiğini gösteriyor. Ancak Mazlum ve Ayşe'nin hikayelerinde görüldüğü gibi, bu hareket sadece maddi bir zorunluluk değil, aynı zamanda daha sakin, topluluk odaklı ve doğayla iç içe bir yaşam arayışı. Kırsalda iş imkanlarının kısıtlı olması ve sosyal hayatın büyükşehirlerle kıyasla daha sınırlı olması gibi zorluklar olsa da, gençler barınma derdinden uzak, daha huzurlu bir hayat için bu değişimi göze alıyor.

Sokak müziğine müsaade yok

İstanbul'da sokak müziği yapan sanatçılar belediyeden izinli oldukları halde sahnelerine müdahale edildiğini ileri sürüyor. Bu yüzden sokakta müzik yapmaya ara veren müzisyenler emniyet güçlerinin özellikle ses sistemini sorun ettiklerini bildiriyor. Edilen şikayetler ise bir çözüm getirmemiş.

SEMA SERBEST

İstanbul Beşiktaş'ta sokak müzisyenliği yapan Erencan Çadircı ve Aref Rüstemov, İBB Kültür Daire Başkanlığı'ndan izin kağıtları olmasına rağmen polis ve zabıta güçlerinin kendilerine müdahale ettiklerini söylüyor. Emniyet güçlerinin enstrümanlarını ellerinden almaya ve tutanak tutmaya çalıştığını öne süren sanatçılar, uzun zamandır yaşadıkları bu problem nedeniyle sokak müziğine ara vermek zorunda kaldıklarını belirtiyor. Emniyet güçlerinin "benim kafam şişti artık gidin", "bu izin burada geçerli değil", "amfiyi (ses sistemini) kapat öyle yap müziğini", "bu kalabalıkta bir silah sıkılsa bir bomba patlasa nasıl hesap vereceksiniz" gibi cümleler sarf ettiği iddia ediliyor.

Kitle Toplayana Karşıyorlar

Aref Rüstemov, Çadircı ile birlikte Beşiktaş İskele'de sahne almaya başladıkları ilk 2-3 ayda polisin kendilerine karışmadığını belirtiyor. Sahneye ilk kez 12 yaşındayken adım atan Rüstemov, "Büyük kitleleri toplamaya başladığımız zaman polis müdahale etmeye başladı. Kim daha çok kitle topluyorsa, kim çok para kazanıyorsa ona karşıyor polis" diyor.

"Ne zaman Beşiktaş İskele'ye çıksam 15 dakika içinde terörle mücadele sivil polisleri geliyor. En fazla kişiyi ben topladığım için en çok bana müdahale ediyorlar" diye konuşan Erencan Çadircı 10 yıldır müzikle uğraşıyor. Çadircı sözlerine şöyle devam ediyor:

"Instagram'a Beşiktaş İskele'de şu gün şu saatlerde sahne alacağım diye hikaye attığımda 300-400 kişi geliyor beni dinlemeye. Sahneye çıkınca 10 dakika içinde iptal oluyor, mahcup oluyorum dinleyicime. O yüzden ara verdim. Bence tek sorun kalabalık. Bazen yaklaşık 1000 kişi topluyorum."

"Polise Farklı Bize Farklı"

Emniyet güçlerinin müdahalesinin İBB Kültür Daire Başkanlığı'na şikayet edildiğini söyleyen Aref Rüstemov, "İBB Kültür'ü aradık polisin yanında, 'polis ne derse doğrudur' dediler. Başka bir zaman aradığımızda da 'izininiz var, orada çalabilirsiniz' dediler. Polise farklı söylüyorlar, bize farklı" diyor. Çocukluğundan beri müzikle iç içe olan, gerek hayat tarzını gerek giyiniş tarzını müziğe göre şekillendirdiğini vurgulayan Aref ekliyor:

"Biz koruma istiyoruz. 5 dakika sonra bir sarhoşun 'sen istediğim şarkıyı çalmadın' deyip bıçağı takma olasılığı yüzde 99. O kalabalıkta gasp, taciz olsa kimse fark etmez. Biz müziğe başlamadan 'cüzdanlara sahip çıkalım' anonsu geçiyorduk."

SOKAKTA ÇALMAK İÇİN NASIL İZİN ALINIR?

Müziğini sokakta kitlelere duyurmak isteyen müzisyenlerin İBB Kültür Daire Başkanlığı'ndan izin almaları gerekiyor. Süreç şöyle işliyor: İBB Kültür, internet sitesinden dönem dönem başvuru linki açıyor. Adaylar başvurduktan sonra aranıyor ve jüri önünde performans sergilemeleri için çağırılıyor. Performansı başarılı bulunan adaylara süresi bir senelik olan ve belli noktaları kapsayan bir izin belgesi veriliyor. Verilen izin sadece sokağı içeriyor, metro hatlarındaki müzisyenlerin izinleri için ise Metro İstanbul Metro Müzisyenleri Seçme Yarışması düzenleniyor.

Devlet korumasından çocuk yaşta evliliğe

Devlet koruması altında yetişen kız çocukları, toplumsal baskı ve denetimsizlik nedeniyle çocuk yaşta evliliğe itiliyor. 14 yaşında ailesine geri verilen ve 15 yaşında evlendirilen G.K., yaşadıklarını anlattı: “Evlendirildiğim kişinin ailesi, ‘Baban seni bize para karşılığı verdi’ dedi. 15 yaşındaydım, eşim ise 32.”

SONGÜL KARADENİZ

Devlet koruması altında yetişen kız çocuklarının erken ve zorla evlilik deneyimi yaşama oranı yüksek. Özellikle ergenlik döneminde aile yanına geri gönderilen ya da korumadan çıkan kız çocukları toplumsal baskı nedeniyle erken yaşta evliliğe zorlanıyor. Hayat Sende Derneği, devlet korumasında yetişen kız çocuklarının evlilik deneyimini raporlaştırdı.

İki yaşında devlet korumasına verilen G.K., 14 yaşında ailesi tarafından geri alındı. Bundan kısa bir süre sonra da çocuk yaşta zorla evlendirildi. G.K., ailesi tarafından reşit değilken devlet korumasından geri alındığı için memuriyet hakkını kaybetti ancak açtığı üç dava ve verdiği 10 yıllık hukuk mücadelesinin ardından kaybettiği hakkını geri kazandı.

Devlet korumasına iki yaşında verildiği için orada doğmuş gibi olduğunu belirten G.K. uyum sağlama sürecinde zorlanmadığını şu sözlerle ifade etti:

“Benim en büyük zorluğum yuvadan yurda geçişte oldu. İki yaşından, 15 yaşına kadar hiç aile ziyaretim olmamıştı. Ne bir ziyaretçi oldum ne de bir tatilde alınma durumu, okul ziyareti vs. bunların hiçbiri olmadı. 14 yaşında eve döndürüldüm. O da çalışanların zorlamasıyla. Bir şans ver, tanı, görüş, bir git evlerini ziyaret et’ diye kandırdılar. Gittiğimde evde bir kadın, iki çocuk vardı. Sorduğumda ‘Eşim, çocuklarım’ dedi. Daha sonra, belli bir yaşa gelince evlilik olmadığını, sadece bir birliktelik olduğunu öğrendim. Üvey annem beni istemeyince, üç ay içinde kendimden 16 yaş büyük biriyle evlendirildim.”

“Hamile kaldım, kimse de bu çocuk çok küçük demedi”

İlk bebeğini evde doğurdu. İkinci hamileliği ikiz olduğundan devlet hastanesine götürüldü:

“Hiç mi birisi demedi, bu çocuk çok küçük polisi, jandarmayı arayalım diye. Doktor da demedi, hemşire de, nikahı kıyan muhtar da demedi. Dosyalarımı inceledikten sonra alınma sürecinde bir adres dahi verilmediğini öğrendim. İstanbul Başakşehir yazıyor, sadece bu kadar. Dosyada demiş ki ben sigortalı bir işte çalışıyorum. Ama ben mesela çocuğuma yardım aldım bir dönem. Hiç demediler bana ‘al sana yardım’ diye. Bana dediler ki ‘evrak getir’, sigortam var diyorsam maaş bordrosu, evim kira diyorsam kira kontratı. Benden bunları istediler. Siz bir çocuk veriyorsunuz ama çocuk verdiğiniz kişiden bunları istem-

iyorsunuz. Sosyal hizmet uzmanı bu hataları yapmamış olsaydı belki benim olayım da böyle zincirleme kaza gibi olmayacaktı. Birisi imzaladı okumadan, diğeri ise ‘o imzaladı ben de imzalayayım’ diye düşündü.”

“Çeyiz yardımı evliliğe teşvik ediyor”

Sosyal Hizmetler Kanunu’nun 32’nci maddesi kapsamında, devlet korumasındaki kız çocukları evlilik yardımı alıyor. Kendi kurumundan çıkan üç kızın çeyiz yardımı için evlendiğini belirten G.K. “Çeyiz yardımı evliliğe teşvik ediyor. Kız 19 yaşında, diyor ki ‘abla ben çeyiz yardımı için evlendim’. Şimdi boşanmak istiyor ama ortada bir yaşında çocuk var” diye anlatıyor.

Üç dava ve 10 yıllık bir hukuk mücadelesinin ardından kaybettiği memuriyet hakkını geri kazanan G.K., ilk

davasını kaybettikten sonra adli yardım talepli açtığı ikinci davayı da kaybedince evine haciz dahi geldi. Hacizleri ödedikten sonra avukatla açtığı 3’üncü davasında hakkını geri kazandı.

Aynı soyadını taşımakla çocuğun ebeveyni olunamayacağını altını çizen G.K., “Bir kişi sadece çocuğun soyağacında yer aldığı için onun ailesi olmuyor. Eğer ki zaten ailesi olmuş olsaydı onu bırakıp gitmezdi. Maddi olanaktan dolayı bırakmak farklı bir şey, bırakıp yıllarca aramamak çok farklı. On yıl, on iki yıl çocuğun ailesi hiç gelmemiş ama sen çocuğu onunla gönderiyorsun. Yani aslında kurda kuzu emanet ediyorsun. Neden oraya bıraktığını, neden yıllarca gelmediğini bilmiyorsun. Hapis mi yattı, cezaevinden mi çıktı, taciz suçu mu işledi? Bunların hiçbirinin cevabını bilmiyorsun. Hiçbir araştırma yok.”

Mülakat muamması

EGE VURAL HÜKÜMDAR

2023 genel seçimlerinde AKP’nin en büyük vaatlerinden biri olan “kamuya personel alımlarında (görevin getirdiği zorunluluklar dışında) yapılan mülakatlar”, verilen sözün aksine kalkmadı; Milli Eğitim Bakanı Yusuf Tekin’e göre mülakatların yerini “mülakat gibi mülakat” aldı. Ankara 11. İdare Mahkemesi, Kamu Personeli Seçme Sınavı’nın (KPSS) ardından yapılan mülakatla “atanamayan” öğretmen adayının yaptığı “itirazı” haklı buldu. Davada taraf olan Eğitim Gücü-Sen, kararı “Bu kararla birlikte mülakat mağduriyeti yaşayan bir öğretmen arkadaşımızın yaşadığı mağduriyete karşı bir zafer daha kazandık” diyerek duyurdu.

Kalkmadı; yerini mülakat gibi mülakat aldı

Cumhurbaşkanı ve AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın imzasını taşıyan, 2023 genel seçimlerinin en büyük vaatlerinden biri, “kamuya personel alımlarında (görevin getirdiği zorunluluklar dışında) yapılan mülakatlar”ın kaldırılmasıydı. Seçimlerden 3 ay sonra Bakan Tekin, mülakatların yerini “mülakat gibi mülakat”ların alacağını duyurdu.

Mahkeme mülakat sonucunu iptal etti

KPSS’de 80 puan alıp Konya’da yapılan bir “mülakat gibi mülakatta” başarısız ilan edilen öğretmen adayının reddedilen itirazı için Eğitim Gücü-Sen, Ankara

11. İdare Mahkemesi’ne başvurdu. Ankara 11. İdare Mahkemesi, mülakatla elenen öğretmen adayının itirazını haklı bularak sonucun iptal edilmesine hükmetti.

KPSS’de 46X. olan Elvan Baş’ın sıralaması, mülakattan sonra 84X’a düşerek 804 kişinin atanacağı Türkçe branşı için yetersiz hale geldi. Kendisine “atanamayan” yerine “emeği gasp edilmiş öğretmen” denmesini daha doğru bulan Elvan, mülakatların eksik ve yanlış komisyonlarla yapıldığını ifade etti. Kendi branşında Konya, İzmir ve Antalya’da mülakata giren kimsenin elenmediğini söyleyen Baş, “Ne benim suçum? Mülakata, Konya yerine İstanbul’da girmem mi?” diyerek isyan etti.

-GÜNCEL-

Köy meydanında tarihi at heykeli

YASEMİN DİKİCİ

Van'ın Çaldıran ilçesine bağlı Tekindere Köyü, köylerinin sembolü olan siyah at heykeli, Kürtçe adı "Hesbe Reş" olan at heykelinden alır adını. Ancak son dönemde sosyal medya fenomenlerinin atın videosunu paylaşmasıyla birlikte, köylüler yeniden müze yetkililerinin atı almak için köylere geleceğinden endişe duymaya başladı. 20 yıl önce de benzer bir durumla karşılaşan köylüler, müze yetkililerinin ve jandarmanın atı almak için köylere geldiği dönemde büyük bir direniş sergilemiş. O günden beri köylüler, Hesbe Reş'in sadece bir taş parçası olmadığını, köylerinin kimliği ve geçmişinin bir parçası olduğunu vurgulayarak bu atı sahiplendi. Tekindere halkı, atlarının isimlerini verdikleri köylerinin sembolü olduğunu belirterek, atı vermek istemediklerini ve bu direnişin, sadece fiziksel bir nesne değil, köylerinin kültürel ve tarihsel mirasına sahip çıkma mücadelesi olduğunu ifade ediyorlar.

Tekindere Köyü'nün eski muhtarı Nihat Deniz, "Doğduğumdan beri bu köyde yaşıyorum. Çocukken bu at burada vardı ve köyümüz için çok önemli bir semboldür" diyerek, atın köylere için taşıdığı anlamı vurguluyor. Sosyal medyada yayılan videoların ardından köylere yapılan ziyaretlerin, köylülerde geçmişte yaşadıkları olayları yeniden hatırlattığını belirten Deniz,

Mustafa Top

"20 yıl önce, müze yetkilileri, bir jandarma ekibi eşliğinde atı almak için köyümüze geldi. Gerekçe göstermeden, sadece atı alıp gitmek istediklerini söylediler" diyor. Deniz, köylülerin buna karşı durarak, "Atımızı vermiyoruz" diyerek büyük bir direniş sergilediklerini ve o dönemde, Çaldıran'dan gelen bir jandarma ekibinin köylülerden 11 kişiyi gözaltına aldığını söylüyor. Deniz, 2014 yılında muhtar olduğunda atın zimmetinin kendisine devredildiğini ve halen zimmetinde olduğunu belirtiyor.

"Hesbe Reş Sadece Bir Heykel Değil Köyümüzün Sembolü"

Köy halkı, at heykelinin sadece bir taş parçası olmadığını, köylerinin geçmişinin ve kimliğinin bir parçası olduğunu vurguluyor. Zeydin Çelik, köyde büyüyen bir diğer isim, şunları söylüyor:

"Dedelerimiz, bu atın atalarımızın mirası olduğunu, kimseye verilmemesi gerektiğini söylediler. Atın 3 bin yıllık olduğunu söylediler bize ama bizde tam bilmiyoruz. Ama at bizim için çok değerli. Eğer bu atı alırlarsa, köyümüzün adı da kaybolur."

Tekindere Köyü halkı, bu atı kaybetmenin sadece fiziksel bir kayıp olmadığını, köylerinin kimliğini de kaybetme riskiyle karşı karşıya kalacaklarını düşünüyorlar. 20 yıl önce atı almak isteyen müze yetkilileriyle yaşadıkları direnişin izleri, hala hafızalarından silinmiş değil. Zeydin Çelik, o dönemde gözaltına alındığını ve Çaldıran Jandarma Komutanlığı'na götürüldüklerini hatırlatıyor.

"Biz atı vermedik ve o dönemde ben de gözaltına alındım. Sorgulandık ama beraat ettik. At o zaman muhtara teslim edildi ama hâlâ bizim köyümüze aittir. Atın önemi bizim için büyük"

"Atımızı götürürlerse köyümüzün bir anlamı kalmaz"

Köylüler, at heykelinin tarihinin çok eskiye dayandığını savunuyor. Metin Kumaş, dedelerinin anlattığına göre köylerinde eski zamanlarda iki at olduğunu belirtiyor:

"Bir tanesi küçük beyaz bir attı, 100 yıl önce gelip o yavru atı alıp Van'ın Özalp ilçesine götürmüşler. Müzeye götüreceğiz demişler ama getirmemişler. O atı götürdüler bu atımızda götürürlerse köyümüzün bir anlamı kalmaz". Kumaş, bu atın bir tarihi miras olduğunu ve bu mirası korumak için her türlü mücadeleyi vereceklerini hatırlatıyor.

Ebubekir Altaş ise at heykelinin 3 bin yıl öncesine dayandığını, hatta Karakoyunlu döneminden kaldığını iddia ederek, "Bizim köyün sembolü olan atımızı kimseye vermeyiz. Çok eskilerden kalma. Atın tarihi ile ilgili çok söylenti var ama atalarımız dedelerimiz ne diyorsa biz onu kabul etmek zorundayız" sözleirini kullanarak, atın götürülmesinin köylerinin tarihine büyük bir darbe vuracağına dikkat çekiyor.

"Dedelerimiz Bu Atı Bize Teslim Etti"

Köy halkı, atın bir müzeye gitmesinden, köyde

kalıp korunmasını istiyor. Nihat Deniz, müze yetkililerine 20 yıl önce "Köye bir ortaokul yapın, atı verelim," teklifini sunduklarını ancak yetkililerin bu öneriyi reddettiğini belirtiyor. "Atın o kadar değerli olmayacağını söylediler. Size bir park yapalım atı verin dediler ama kabul etmedik. Köy halkı olarak bu atın burada kalmasına karar verdik. Karşılığında bir şey istemiyoruz. Dedelerimiz, atalarımızın bize mirası."

Köylüler, atın korunması için baraka tarzı bir yapı yapılmasını istiyorlar. Deniz, "Tek endişemiz, atımız burada kalsın, götürülmesin. İstedığımız tek şey, atı koruyacak bir baraka tarzı bir şey yapılması" diyerek, köylerinin sembolünü kaybetme korkusunu dile getiriyor.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nden Doç. Dr. Mehmet Top, Doğu Anadolu bölgesinde at heykellerinin tarihsel ve kültürel önemine dikkat çekiyor. Erzincan, Erzurum ve Van gibi illerde sıkça karşılaşılan at, koç ve diğer hayvan heykellerinin, mezar taşları olarak kullanıldığını belirten Top, bu figürlerin bölge kültüründe derin bir yer tuttuğunu ifade ediyor.

At heykelinin tarihsel olarak savaşlarda önemli bir figür olduğunun altını çizen Top, bu figürün özellikle Şii ve Alevi toplumlarında daha fazla görüldüğünü vurguluyor. Ayrıca, Erciş'te bulunan ben-

zer mezar taşları üzerinde yapılan incelemelerle, yatan kişinin cinsiyetinin anlaşılabildiği belirtiliyor.

Çaldıran'da bulunan at heykeline de değinen Top, bu heykelin üzerinde kitabe bulunmadığı için kim için yapıldığına dair bir bilgi edinilemediğini söylüyor. Ancak, bu tür heykellerin genellikle Karakoyunlu ve Akkoyunlu dönemlerine ait olduğu ve Çaldıran'ın İran'a yakın bir bölge olması nedeniyle bu tarz heykellerin özellikle İran ve Azerbaycan'da da sıkça görüldüğü ifade ediliyor.

Top, bölgedeki sanat eserlerinin çoğunlukla merkezlere yakın yerlerde şekillendiğini, kırsal alanlarda ise estetik kaygılarının daha az olduğunu gözlemliyor. Bu gözlemi, Çaldıran'daki at heykelindeki kaba işçilikle ilişkilendiriyor. Heykelin at olduğunu belirten en önemli özellikler arasında eyer ve koşum takımlarının bulunduğunu vurgulayan Top, heykelin kaba bir işçilikle yapıldığını, ayaklarının ve baş kısmının ise kaba bir biçimde tasarlandığını belirtiyor.

Kullanılan malzeme hakkında da bilgiler veren Top, Çaldıran bölgesinde yer alan Tendürek Dağı'ndan çıkan iri gözenekli bazalt taşının tercih edildiğini belirtiyor. Bu taşın genellikle mezarlık alanlarında kullanıldığını dikkat çeken Top, ancak Çaldıran'da köyün tam ortasında bulunan taşların köylüler tarafından taşınmış olabileceğini de ekliyor.

Dijital feodalizm, çevrimiçi diktatörlük

Genel olarak medya, özel olarak gazetecilik teknolojinin olumlu etkileri kadar olumsuz etkilerine de maruz kalıyor. Teknoloji devlerinin küresel hakimiyeti tekelleşmeye, küçük haber kuruluşlarının yok olmasına yol açıyor. Türkiye de bu etkilere bağımsız değil. En son Gazete Duvar'ın kapatılması ile sonuçlanan süreç, Google algoritmalarındaki değişim ile ilişkilendirilmişti. Meseleyi, teknoloji devlerinden kurtulmamız gerektiğini anlatan, bu konuda bir kitap da yazan Martin Andree ile konuştuk.

DERYA KAP

Prof. Dr. Martin Andree

Prof. Dr. Martin Andree, medyanın teknoloji devlerinin etkisinden kurtulması için "ABD'nin dijital feodalizmi" ile "Çin'in çevrimiçi diktatörlüğü" arasında "özgür bir Avrupa" yaratılması gerektiğini söyledi. Andree, demokrasiyi ve bağımsız medyayı "küçük bir dijital devrim" ile kurtarmayı önerdi.

"Big Tech" (Büyük Teknoloji) Amerika'da Bilgi Teknolojileri (BT) alanındaki Google, Amazon, Apple, Facebook ve Microsoft dahil beş büyük şirketi tanımlıyor. Köln Üniversitesi'nde dijital medya alanında ders veren Prof. Dr. Martin Andree'nin Teknoloji Devleri Gitmeli (Big Tech Must Go) kitabının çıkış noktası, BT ya da teknoloji devlerinin dünyada tekelleşmiş piyasa koşulları yaratması ve medyanın bağımsızlığını tehdit etmesini konu ediyor.

İnterneti ve medyayı "teknoloji devleri" şekillendiriyor. Dijital medya uzmanı Prof. Dr. Martin Andree, "Teknoloji Devleri Gitmeli" kitabına dair sorularımızı yanıtlarken, önerilerinin **Türkiye'de de değişim yaratabileceğini kaydetti.**

Dijital medyada tekel oluşturan şirketlerin Almanya'da etkisini ölçmek için 10 yılda geliştirdiği modeli öneren Andree, çalışmanın dünyada türünün tek örneği olduğunu söyledi. Andree kitabı Almanya odağında hazırlamasına karşın tespitlerinin bazılarının küresel düzeyde geçerli olduğunu savundu. Andree, çoğu otoriter rejimde, dijital medyanın haktan çok diktatörlere yardımcı olduğunu, dolayısıyla her ülke için farklı çalışmalarla teknoloji devlerinin etkilerini incelemek gerektiğini de kaydetti.

Prof. Dr. Andree, interneti ve medyayı teknoloji devlerinden "geri alma" fikrinin küresel düzeyde ve toplumsal dayanışma ile mümkün olduğunu söyledi. Andree, atılacak adımları şöyle anlattı:

- Platformların şeffaflığı artırması, trafiği demokratikleştirmesi, platform dışında kullanıma olanak sağlaması ve topluluklara daha fazla söz hakkı tanınması,
- Farklı platformların oluşmasına olanak sunan açık

- standartlar oluşturulması,
- Demokratik kontrol mekanizmaları ile alanın yeniden tasarlanması,
- Platformların suç teşkil eden içeriklerden gelir elde etmesinin engellenmesi,

3. Yol: Özgür Medya

Batı demokrasileri dışında kalan ülkeler ile Türkiye'nin durumuna dair soruya da Andree şu yanıtı verdi:

"Medyada yerel alternatiflerin doğması, eğer demokratik olarak meşrulaştırılmışlarsa, olumlu; devlet kontrolü amacıyla yapılırsa olumsuzdur. Örneğin Çin'de olduğu gibi. Çinli yöneticiler, dijital kamusal alanın ABD'den kontrol edilmesi halinde iktidarlarının tehlikeye gireceğini erkenden fark ettiler. Antidemokratik amaçlarla da olsa, güvenlik duvarlarını ve kendi platformlarını, başarılı bir şekilde oluşturdular."

Prof. Dr. Martin Andree sonuç olarak "ABD'nin dijital feodalizmi" ile "Çin'in çevrimiçi diktatörlüğü" arasında "özgür bir Avrupa" yaratarak, demokrasiyi ve bağımsız medyayı "küçük bir dijital devrim" ile kurtarmayı önerdi.

-ŞEHİR-

Karanlıkta kalan kadınlar!

GİZEM ÇETİMEN

Kadınlar, sabahın erken saatlerinde yola çıkarken, karanlık sokaklar ve eksik güvenlik önlemleri yüzünden tedirgin. Güvensizlik, sadece yolculuklarının değil, her adımlarının bir parçası haline gelmiş durumda.

Sabahın karanlığı, kadınlar için artık yalnızca bir mevsimsel değişim değil; aynı zamanda artan güvenlik kaygısı anlamına da geliyor. Türkiye’de 2016’da uygulanmasına son verilen kış saati uygulaması özellikle sabah erken saatlerde işe ya da okula giden kadınlar için ciddi bir sorun yaratıyor. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’na gelen şikayetlerde, karanlık saatlerde artan taciz ve şiddet olayları dikkati çekiyor. Sokak lambalarının yetersizliği, Mobese kameralarının olmadığı alanlar, güvenlik kaygılarını artıran etkenlerin başında geliyor. Platform temsilcisi Şirin Yalıncakoğlu, yerel yönetimlerin aydınlatma ve devriye konusunda daha fazla önlem alması ve yeniden eski uygulamaya geçilmesi gerektiğini belirtti. Birlikte karanlık sokakları adımladığımız kadınların tamamı, aynı tedirginliği taşıyor.

“Maskülen Gözüken Kıyafetler Giymeye Başladım”

Kış saati uygulamasının kadınlar üzerindeki etkilerini araştırırken, Ankara’da yaşayan üniversite öğrencisi Zeynep Sümer’le konuştuk. Ara tatil döneminde garsonluk yapmaya başlayan Sümer, işe gitmek için sabah karanlıkta yola çıkmak zorunda. Zeynep bu deneyimini şöyle paylaştı:

“İstemsiz olarak daha maskülen gözüken kıyafetler giymeye başladım. Etek bile giymiş olsam onu kapatmaya daha meyilli oluyorum. Çünkü karanlık beni içten içe güvensiz hissettiriyor.”

“Hızlı Yürümek Zorunda Kalıyorum”

Kadınların sabahları yaşadığı bu güvenlik kaygılarını daha iyi anlayabilmek için, İstanbul ve İzmir’in farklı semtlerinden yola çıkan kadınlarla birlikte sabah karanlığında yürüdüm. İstanbul’un soğuk sabahında, ilk rotam Çapa semtiydi. Saat 7.15’te tramvaydan indikten sonra, soğuktan titreyerek Leyla Karagöz’ün evine doğru yürümeye başladım. Leyla, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde intörn doktor olarak görev yapıyor ve evi fakülteye yalnızca 10 dakika mesafede. Ancak Leyla’yla buluştuğumda, bu kısa mesafenin uzun bir yol gibi hissettirdiğini fark ettim. Leyla’nın evinin bulunduğu sokakta dükkanlar

kapalı, etrafta kimse yoktu. Zihnimde bir şarkı mırıldanarak adımlarımı hızlandırdım, içimdeki tedirginlik bir an olsun azalmadı. Leyla ile buluştuğumda, bu hislerimi ona anlattım ve birlikte yürümeye başladık. Leyla, “Sabahları dışarı çıkarken beni en çok tedirgin eden şey, özellikle ara yollarda karanlıkta yürümek” derken, adımlarını hızlandırdı.

“Güne Gergin ve Stresli Başlıyorum”

Yenibosna’da oturan Gözde Demirci’yle sabah 06.10’da buluştuk. Bir şirkette dijital pazarlama uzmanı olan Gözde, servisle işe gidiyor. Ancak servise giden yolculuk onun için bir ‘kâbus’ haline gelmiş. “Güne gergin ve stresli başlıyorum” diyen Gözde, stresten kaşıntılarının başladığını da söyledi. Birlikte sabah karanlığında yürümeye başladık. Adımlarını hızlandırıyor, ben de ona ayak uyduruyordum. Etraf sessiz, sokak bomboştu. “Ne kadar hızlı yürürsem o kadar güvende hissediyorum” dedi. Bunu söylerken refleksiyle sola bakıyordu, birini gördüğünde yönünü değiştiriyordu. İnşaatların önünden geçerken adımları hızlanıyordu, sokak lambasının yanmadığı bir sokakta ise kısa bir tereddüt vardı. “Burada hep tedirginim” diye belirtti. Kendi hareketlerimi fark ettim: Ben de hızlanıyordum, yol değiştiriyordum, arkama bakıyordum. Gözde, bu süreçte kendini sanki bir “köşe kapmaca” oyununun içindeymiş gibi hissettiğini söyledi. “Sokakta biri varsa o da yönümü değiştiriyorum. Kimseyle karşılaşmamak için elimden geleni yapıyorum” diye ekledi. Birkaç dakika sonra işlek caddeye çıktık. “Buraya gelince biraz rahatlıyorum,” dedi ama sesi hâlâ temkinliydi. Yol boyunca fark ettiğim tek şey, yürürken sürekli bir hesap yapıyor olmamızdı. Nereden geçmeli, kime mesafe koymalı, ne kadar hızlı yürümeli? Sabahın karanlığında, kadınlar görünmez bir mücadeleyle yollarına devam ediyor.

“Güvenli Hissettirmiyor”

Eyüp’te özel bir okulda matematik öğretmenliği yapan Zeynep Dağcı, her gün saat 07.30’da Kasımpaşa’dan toplu taşımayla okula gidiyor. Ancak toplu taşımanın bulunduğu caddeye gitmek için, gün doğmadan önce karanlık sokaklarda yürümesi gerekiyor. Onunla evinin bulunduğu sokakta buluştuğumda etraf hâlâ loştu, sessizlik ara ara geçen araçların sesiyle bozuluyordu. “Sabah güneş doğmadan işe gitmek ve akşam yine karanlıkta dönmek, hele

İstanbul gibi bir şehirde, güvenli hissettirmiyor” dedi. Beraber yürümeye başladığımızda, etrafta sadece bir iki kişi vardı. İçlerinden birinin kadın olduğunu fark edince ikimiz de ister istemez rahatladık. “Kendi güvenliğim için olabildiğince tek başıma hareket etmiyorum” dedi.

“Kamera Olan Yerlerden Yürümeye Çalışıyorum”

İzmir’in Çiğli semtinde yaşayan Zeynep Arslan’la sabah saat 6.30’da evinin önünde buluştuk. Zeynep, Manisa’daki bir kimya şirketinde yurt dışı satın alma uzmanı olarak çalışıyor ve her gün servisle Manisa’ya gidiyor. Evinin hemen önünde tramvay durağı olduğu için sabahları kalabalık bir ortamda güne başlıyor. Bu alan, Zeynep için işe gidiş gelişlerde en güvende hissettiği yer. Ancak bir süre sonra, servis alanına giden yollara girdiğimizde ortamın değiştiğini gözlemledim. İnsanların sayısı azalıyor, karanlık artıyor ve etrafta Zeynep’in deyimiyle ‘geceden kalma’ insanlar var. Bir anda, güvenlik kaygılarım arttı. Etrafın her an değişebileceğini, tek başıma olsaydım bu kadar rahat olamayacağımı düşündüm. Bir alt geçitten geçmek zorunda kaldık. Arkamızdan gelen birini önümüze alarak, onu biraz geriden takip ettik. Alt geçit, bir türlü bitmeyen bir koridor gibi hissediliyordu. Alt geçitten çıktıktan sonra karanlık bir ortam karşılıyordu bizi. “Burası hep karanlık, bir türlü ışık sorunu çözülemedi,” dedi. Etraf daha da ürkütücü bir hal aldı. Ben de bu karanlıkta tek başıma olmayı istemezdim. Zeynep, sabahları işe gitmeden önce karşılaştığı bu güvenlik kaygılarıyla başa çıkmanın yolunu hem eşiyile konuşarak hem de dükkanlar ve kameraların olduğu yerlerden geçmeye çalışarak bulmuş. Zeynep, “En azından bir şey olacaksa da yapacak kişi ko-rksun, tedirgin olsun. Kamera olduğu yerlerden geçmek beni daha güvende hissettiriyor” dedi. Zeynep, güvenliğini sağlamak için sprey taşımayı düşündüğünü belirtti.

İşıksızlıkla mücadele

Kadınların yaşadığı güvenlik kaygılarının bir yansıması da akademisyen, küratör ve sanat yazarı Melike Bayık’ın deneyiminde görülüyor. Bayık, sabahları karanlık sokaklardan çıkarken, ışık eksikliğinin ve güvenlik kaygılarının etkilerini sanatla görünür kılmaya karar veriyor. Her gün sabah Kadıköy’deki evinden çıkarken kendi portresini çekmeye başlayan Bayık, projeyle ışığın kaybolmasını ve karanlığın etkilerini belgeliyor.

Mamak’ta metro bekleyişi

ZEYNEP SÜMER

Ankaralıların uzun süredir beklediği Mamak Metro Hattı, Cumhurbaşkanlığı 2025 Yılı Yatırım Programı’nda yer aldı. Metronun bitiş tarihi ise 2028 olarak hedefleniyor.

Başkent’in büyük bir iş gücünü barındıran Mamak ilçesinde, Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından Şubat 2020’de başlatılan Dikimevi-Natoyolu Metro Hattı projesi dört yıldır ihale sürecinde. Son beş yıldır seçim dönemlerinde Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş’ın bir vaat olarak sunduğu Mamak Metrosu’nun ihale süreci sürekli erteleniyor. Bu durum karşısında Mamak halkı tepkili.

Yapılması planlanan metro hattı toplam 7,43 kilometre uzunluğunda ve 8 istasyondan oluşacak bu hat, mevcut Ankaray hattını Mamak ilçesine kadar uzatarak Abidinpaşa, Aşık Veysel, Tuzlucaıyır, General Zeki Doğan, Fahri Korutürk, Cengizhan, Akşemsettin ve Natoyolu istasyonlarını kapsayacak. Bu bahsi geçen bölgelerde yaşayan insanlar raylı sisteminin olmaması sebebiyle gitmeleri gereken yolun ve yoğun trafikte geçen ölü zamanlarından şikayetçiler.

Sabah 08.30’da işe varması gereken bir

işçinin ev ile iş yerinin arasındaki 5 km’lik mesafe de işe zamanında varabilmesi için evinden 07.00’da çıkması gerektiği ve toplam 1saat 30 dakika boyunca yolda olmak zorundadır. Metro ile bu süre 20 dakika gibi çok daha kısa bir süreye inebilmektedir. Ancak çalışan biri için tüm bu trafik içinde daha zor olan kısmı, otobüse binmek. Binecekleri otobüs hatlarının çok yoğun olması sebebiyle mevcut yollarını uzatıp normalde binecekleri duraktan birkaç durak öncesine gidip otobüse binmeyi başarıyorlar. Otobüste oturmak bir seçenek bile olmanın ötesinde... imkansız.

Mamak’ta yaşayan halk yapılması planlanan metro hattı için heyecanlı ve ümitli, ancak Ankara Büyükşehir Belediyesi ihaleleri açıp ardından tekliflerin çok yüksek gelmesi sebebi ile başka bir ihale açmak için tarih verdiği bir döngü içerisindeydi. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın imzasıyla yayımlanan 2025 yılı yatırım programı kapsamında Dikimevi-Natoyolu Metro Hattı projesi için finansal destek sağlanacak. Bu destek sayesinde metro inşaatının başlaması bekleniyor. Planlanan takvime göre, hattın 2028 yılında tamamlanması hedefleniyor.

-YAŞAM-

Köy yolundaki dünya şampiyonu

Spor yaşamına başladığı yıllarda, cinsiyeti, adı ve memleketi nedeniyle ayrımcılıkla mücadele etmek zorunda kalan Erivan Barut, kısa sürede dünya şampiyonu olmayı başardı. Antrenmanlara köyünden yürüyerek giden Barut'un yeni hedefi olimpiyatlar.

DUYGU KIT

Erivan Barut, Dersim'in ilk milli sporcusu ve kick boksçusu. Dokuz yıllık spor yaşamında her gün 'daha iyisini yapmak' için çabaladı. 2019'da Erzurum'da yapılan Türkiye Kick Boks Şampiyonası'nda ilk şampiyonluğunu alan Barut, hem yurt dışında hem de yurt içinde birçok şampiyonada birinci olarak önemli başarılarla imza attı. 2022'de, boks dalında Hırvatistan'da Avrupa Şampiyonu oldu. Ertesi yıl Portekiz'de düzenlenen Kick Boks Dünya Kupası'nda Dünya Şampiyonu olarak altın madalya aldı. Kick boks, boks ve muay thai branşlarında mücadele eden ve her birinde şampiyonlukları olan Barut, yeni hedefinin olimpiyatlara katılmak olduğunu söyledi.

"Kick boksla tanışmam aslında biraz garip oldu"

Barut'un profesyonel sporcu oluşunun ilginç de bir hikayesi var:

"Kick boks yapmaya 16 yaşında başladım. Şu anda yirmi dört yaşımdayım. Beden eğitimi ve spor öğretmeni olarak çalışıyorum. Ortaokulda çok hareketli bir kız çocuğuydum. Okulda çok kavga çıkardı ve ben de arkadaşlarımı korumak için sık sık bu kavgalara karışırdım. Lise döneminde, şehir merkezinde bir kavga oldu, kavgayı başlatan bendim. Ve bu kavga da şu anda antrenman yaptığım spor salonunun önünde gerçekleşti. Daha sonra arkadaşımın teşvikiyle o salonda kick boksa yazıldım. Başta

emin değildim, yapamayacağımı düşündüm ama gidiş o gidiş. İlk antrenmandan sonra bırakamadım."

Altı ay sonra ilk derecesini aldı

Kick boksa aslında 10 yaşında başlanması gerektiğini, kendisinin çok geç kaldığını ifade eden Barut, "Kick boks yaparken anda kала bildiğimi hissettim ve yaş dezavantajına rağmen hiç vazgeçmeden çalışmaya başladım" dedi. Barut, şöyle devam etti:

"Başladıktan kısa süre sonra hocam beni maçlara göndermek istedi. 2017'de ilk defa Türkiye şampiyonasına katıldım. Biri beni dövecek,

başıma bir şey gelecek, hiç bu tehlikeleri düşünmedim. Orada dört maça çıktım ve Türkiye üçüncüsü oldum. Madalyayı alınca çok daha iyi yol alabileceğimi hissettim. Arkadaşlarım, hocalarım onlar da başarabileceğime inandılar ve bu yoldan devam ettim."

Doğduğum yer ve kimlik engel yapıldı

Bu süreçte haksızlarla karşılaşmaya başladığını da belirten Barut, şunları anlattı:

"İlk yıllarımdaki maçlarda rakiplerimden öndeyken bile puanlarım düşük tutulurdu. Bunu fark ediyordum. Kimliğimde Tunceli olması, adımın Erivan olması, Alevi olmam bana çok engel teşkil etti. Çok kısa bir sürede çok başarılı bir şekilde ilerlerken bile önüme bunlar bir engel olarak sunuldu. Mesela ortada kalan bütün maçlar hep rakibe gitmiştir. Elbette çok üzülürdüm ama devam ettim. Daha çok hırslandım. Ve dedim ki madem böyle yapılıyor, ben de o zaman nakavta gideceğim. Tüm maçları nakavtla almaya başladım. Kimse hiçbir şey yapamadı artık.

'Kadınlardan kick boksçu mu olur?' dediler. Kadınların bu sporu en iyi şekilde yapacaklarını ispatladığımı düşünüyorum. Batman köyünde oturuyorum ve yıllardır antrenmanlarıma yürüyerek gidip geliyorum. Fakat zor koşullar

aslında güçlü insanlar yaratıyor. Acaba koşullarım bu kadar zor olmasaydı bu başarı gelir miydi diye düşünüyorum. Bugün artık çocuklara rol model olarak gösteriliyorum. Kick boks salonumuza inanılmaz bir ilgi var. 'Biz de Erivan gibi şampiyon olacağız' diyor çocuklar. Bu da beni çok mutlu ediyor."

Erivan Barut

2028 hedefi Los Angeles

"Hedefim çok büyük, 2028 Los Angeles Olimpiyatları'nda boks branşında yarışmak istiyorum. Olimpiyata hazırım, içimdeki potansiyel çok büyük fakat daha çok imkânâ sahip olmam gerekiyor. Milli sporcuyum ama tüm ihtiyacımı kendi imkânlarımla karşılıyorum. Rakiplerim performans olarak ciddi bir hazırlık içerisinde. Hem kondisyonierleri hem kuvvet antrenörleri, kendi boks branş antrenörleri, psikologları, diyetisyenleri var. Daha iyisini yapabilmek için desteğe ihtiyacım var."

Köylüler hâlâ yerinden ediliyor

1990'lı yıllarda boşaltılan köyler, devletin desteklediği geri dönüş projeleriyle tekrar yerleşime açıldı, ancak Geçici Özel Güvenlik Bölgesi uygulamaları yüzünden bu yerlerde yaşamak artık mümkün olmadı.

ROJAN MAMO

Diyarbakır Dicle'ye bağlı Kırkpınar (Heridan) Köyü 90'lı yıllarda boşaltılan ve bugün "Geçici Özel Güvenlik Bölgesi" ilanları ile sık sık sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı köylerden biri.

Kırkpınar Köyü'nün Kayaş Mezrasında mevsimlik olarak yaşayan köy boşaltmaları tanıklarından Ziraat Mühendisi Adil Karatekin, köyde sürekli yaşamının artık pek mümkün olmadığını söylüyor. Karatekin, "Köylere bir şekilde gidiş gelişler mevcut. Ancak başta barınma alanı olmak üzere yaşamı sürekli idame ettirebileceğiniz bir koşulun olmadığını söyleyebilirim. Sadece sınırlı bir bostan ekimi yapabilmekteyiz. Sürekli yaşam mümkün değil" dedi.

Kırkpınar Köyü, 2010 yılında İçişleri Bakanlığı bünyesinde başlatılan Köy Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi (KDRP) kapsamında çeşitli teşvikler ve destekler verilerek yeniden yerleşime açılmıştı. 2015'te operasyonlar nedeniyle yeniden insansız hale geldi.

İnsan Hakları Derneğinin (İHD) raporlarına göre, köy boşaltmaları uygulamaları ile yaklaşık 3 bin köy ve mezra boşaltıldı, bir milyondan fazla kişi ise yerinden edildi.

Diyarbakır Lice'deki köy boşaltmaları tanıklarından ve Lice Davası avukatlarından Yunus Muratakan, bugünkü uygulamalar için, "Sürekli özel güvenlik bölgesi ilan edilmesi, olağanüstü halin

olağan hale getirilmesi anlamına geliyor ve bu durum, bir istisna rejiminin kalıcı hale gelmesi demektir. Diyelim ki bu köylerden birinde yaşıyorsunuz ve hayvancılıkla uğraşıyorsunuz. Bir gün, evinizin bulunduğu alan yasaklanıyor; tarlanızı ekmeniz ve hayvanlarınızı beslemeniz gerekiyor, ancak bunların hiçbirini yapamıyorsunuz. Herhangi bir hareketlilik tespiti, anında saldırıyla müdahale edilmesine yol açmakta ve köylülerin tarlada yürürken dahi öldürülme kaygısı yaşamasına neden olmaktadır" dedi.

Şırnak Uludere'de yaşayan Abdullah Yaman da Uludere'de köye dönüşlerin hiç gerçekleşmediğini ifade etti.

Prof. Dr. Mesut Yeğen, uygulamaları şöyle yorumladı:

"Bir milyondan fazla Kürt, kuşaklar boyunca yurt edindikleri yerleri, köylerini, mal ve mülklerini, hatıralarını ve mezarlıklarını aniden terk edip, alışmadıkları yerlerde yaşamaya zorlandı. Şehirlileşen ve yoksullaşan bu kişiler, bulundukları yerlerin proleteriyasına dahil oldu.

Siyasi kimlikte de bir başka dönüşüm gerçekleşti; yaşadıkları travmanın kaynağı devlet olduğundan, siyasi kimlikleri keskinleşti. Sonuç olarak, köy boşaltmaları, zaten devlete mesafeli olan birçok Kürt vatandaşının devletle olan mesafesini daha da arttırdı.

-YAŞAM-

Van'da Laz ve Kırgız olmak

1965 yılı, Trabzon'un Çaykara ve Uzungöl ilçelerindeki Laz aileler için zorlu bir dönemin başlangıcıydı. Sel felaketinin ardından göç etmeye karar veren bu insanlar, Van'ın Özalp ilçesine yerleştirildi. Ormanlarla kaplı, yeşillik dolu memleketlerinden, çorak ve ağacı olmayan bu yeni coğrafyaya adım attıklarında, kendilerini bambaşka bir dünyanın içinde buldular. 1982 yılında, Orta Asya'nın bozkırlarından gelen Kırgızlar da Van'da yeni bir hayat kurma çabasıındaydı.

Köylerde her şey yeniydi. Evler, kültürler ve hatta topraklar bile. Bu yeni hayat, hem Karadenizliler hem de Kırgızlar için öğrenilmesi gereken bir mücadeleyleydi. Mısır tarlalarından gelen Karadenizliler, buğdayla tanışırken; Kırgızlar, göçebe hayatlarından yerleşik düzene geçmenin sancılarını yaşıyordu.

YASEMİN DİKİCİ

Trabzon'un yemyeşil ormanlarından, Van'a göç eden Laz aileler, ilk yıllarda yaşanan uyum sürecini şu sözlerle ifade ediyor: "Yemyeşil bir yerden gelmiştik; buraya gelince hiç ağaç olmadığını gördük. Geldiğimizde ayrı bir dünya ile karşılaştık. Buralar da yeşildi ama otsu bitkiler vardı. Rengârenk çiçekler vardı. Buranın hayvanları da geldiğimizde çok değişik gelmişti bize; hem sağlıklı hem de iyi görünüyordu. Karadeniz'de daha çok günlük geçim vardı. Bizde arpa, buğday yoktu; genelde mısır ve çay olurdu. Biz geldiğimizde yakın köylüler bizi davulla, zurnaıyla karşıladılar. Kadınlı, erkekli, çocuklu bizi merak ettikleri için öyle karşıladılar. Geldiğimizde buradaki halkla da kaynaştık. Zamanla çocuklarımızı evlendirdik, akraba olduk"

Diğer yanda, kökleri dağların ardına uzanan ve şehir hayatından uzak bozkırlarda otağlarıyla gezen Kırgızların Van yolculuğu da hayli zorlu geçti. Kırgızistan'da bozkırın enginliğini yaşayan bu topluluk, bir anda köylerin dar sokaklarında sıkışıp kaldı. Köylerindeki ilk yılların zorluklarını anlatan Kırgız Kanatbek Aykaç, "Otağlarımızın serbest yaşamından bir anda sıkışık evlere taşındık. Biz dağlık alanda yaşamaya alışık olmayan bir halktık. Otağlar arasında kilo metrelerce mesafe vardı. Buraya geldiğimizde bir otağın yerleştireceği alan bir köyü sığdırdılar. Bir kişinin yaşam alanına 3000 kişiyi sığdırdılar. Biz özgürdük, fakat buradaki hayatın kurallarıyla yaşamayı öğrendik" diyerek duygularını ifade etti.

Van'da Horon ve Halay El Ele

Van'da Lazlar horon oynarken, bir yandan da halay çekmesi artık sıradan bir manzaraya dönüştü. Laz ve Kırgız çocukların iki kültür arasında büyüüp ezgilerini öğrenmesi, köylerdeki bu uyumu daha da pekiştirdi.

Laz köyü sakinlerinden Ali Güner, "Bizim düğünlerimizde önceden sadece horon vardı. Ama buraya geldikten sonra halay çekmeye başladık. Artık düğünlerimizde hem horon hem de halay oynanıyor. Hem bizim şarkılar çalınıyor hem de burada ki yöre halkının" diyerek kültürel kaynaşmayı anlattı.

Kırgız Nurgül Toros ise, "Halay, düğünlerimize çok yakıştı. Hem kendi oyunlarımızı oynuyoruz hem de halayla coşkuyu artırıyoruz. Kırgızca epik şarkılarımızın yanında Kürtçe ezgiler de artık çocuklarımızın dillerinde" diyerek kültürel kaynaşmanın güzelliğini vurguladı.

Kültürler Sofrada Buluşuyor

Kırgızların meşhur Beshbarmakı ve Lazların kuymakları, köy sofralarında birbirine karışmış durumda. Kırgız yemekleri genelde et üzerine kurulu olmasına rağmen, sebzelerle tanışan bu toplum, Van mutfağına da hızla ayak uydurdu.

Laz mutfağında mısır unu bazlı yemekler ve balıkla dolu sofralar, Van'da artık yerini etli yemeklere bıraktı. Laz köyü sakinlerinden Behriye Güner, "Zaman içerisinde bizimde yemek kültürümüz değişti. Hamsi yerine et yemekleri sofralarımıza hakim oldu" diyerek bu dönüşümü anlattı.

Kırgız Aynullah Aslan ise, "Biz sabah akşam et yerdik. Ama burada öğrendiğimiz sebzeye yemekleri artık bizim mutfağımızın bir parçası oldu. Biz ilk geldiğimizde kahvaltı yapmıyorduk. Burada artık bizde kahvaltı yapıyoruz" diyerek Van'da yaşadıkları kültürel değişimi ifade etti.

Kırgızlar ve Lazlar Geleneklerii Yaşatmaya Devam Ediyor

Kırgızlar, geleneksel oyunlarından Buzkaşı'yı (Kökbörü) ve Manas destanını Van'da yaşıyor. Ulupamir köyünden Sultan Al-

işah, "Manas destanını burada gençlerimiz öğretiyoruz. Her festivalimizde Kökbörü oynanıyor. Dışarıdan başka ülkeden insanlar geliyor. Kültürümüze sahip çıktığımız için bizi tebrik ediyorlar. Geleneksel kıyafetlerimizi görünce şaşırıyorlar. Biz ne olursa olsun kültürümüze sahip çıkmaya çalışıyoruz" diyerek geleneksel bağların sürdürüldüğünü vurguladı.

Lazlar ise hamsi festivallerini ve horon şenliklerini sıkça Van'da düzenliyor. Laz köyünden Cengiz Dağ, "Karadeniz'den

getirdiğimiz bu gelenekleri, Van dağlarının eteğinde yaşatmaya devam ediyoruz. Bu topraklarda bir yandan yeni dostluklar kurarken bir yandan da köklerimizi unutmuyoruz. Şenliklerimiz pilav, hamsi günü yapıyoruz, kendi oyunlarımızı oynuyoruz" dedi.

Kimlik ve Dil Bütünlüğü de Korunmaya Çalışılıyor

Laz Köyü Turgay Özbek, Van'da farklı kültürlerle tanışmalarına rağmen kimliklerini koruduklarını altını çizerek, "Lazca konuşmaya devam ediyoruz ve çocuklarımızda da öğretmeye çalışıyoruz, ama yeterli olmuyor. Burada Kürtçeyi de öğrendik; köyde Kürtçeyi çok iyi konuşan Lazlar var. Bir arada yaşayınca zamanla diller birbirine karışıyor" diye konuştu.

Kırgız Köyü'nden Kenan Aytaç ise, "Kendi içimizde hâlâ Kırgızca konuşuyoruz, ancak dilimizi kaybetmemek isterdik. Maalesef okulda Türkçe konuşuluyor, yakın köylerde de Kürtçe olunca ister istemez dil etkileniyor. Çok iyi olmasa da Kürtçeyi de öğrendik ve birbirimizi bu dillerle anlıyoruz" diyerek çok dilli yaşamın zorluklarını ve güzelliklerini ifade etti.

Kürt sanatçıların bitmeyen mücadelesi

ROJAN MAMO

Türkiye'de sanatçılar artan baskılarla karşı karşıya. Kürt sanatçılar ise bu engellerden daha fazlasıyla mücadele etmek zorunda kalıyor.

Son birkaç ayda, konserleri iptal edilen ve sanatsal faaliyetleri gerekçe gösterilerek gözaltına alınan Kürt müziği sanatçısı Azad Bedran Kızıllar da bu baskı ve kısıtlamalara maruz kalanlardan biri. Kızıllar, "Hâlâ yasakların, baskıların, gözaltı ve cezaevi durumlarının yaşanması, dayatılması gerçekten bir müzisyen olarak beni üzüyor. Rahmetli babam kasetçiydi; 90'larda Kürtçe kaset sattığı için tutuklanmıştı. Ben doğduğumda cezaevindeydi. Aradan 30 yıl geçti, ben Kürtçe müzik yaptığım için gözaltına alındım ve iki konserim yasaklandı" dedi.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın "ticari dolaşıma uygun olmadığına" karar vererek yasakladığı Rojbash filminin senaristi ve yönetmeni Özkan Küçük de şunları söyledi:

"Mezopotamya Sinema Kolektifi olarak ilk kısa filmimiz Ax (Toprak)'ı 1999 yılında çektik. Çekimlerini yapmak için hikâyenin geçtiği topraklara, o günkü OHAL koşulları nedeniyle gitmeyi dahi düşünemedik. İç Anadolu'da, Kürt köylerine benzer dokusu olan bir köyde farklı bir senaryo ile çekimlerini yarı gizli gerçekleştirebildik. Kurgu aşamasında çalıştığımız stüdyo, filmin seslendirme aşamasında Kürtçe olduğu anlaşılınca bizi nazikçe kovdu. Film, Ankara Film Festivali'nde sansüre uğrayarak programdan çıkarıldı. Aradan geçen bunca yılın ardından, Rojbash filmi de aynı kaderi yaşadı. Bakanlığa tescil ve sınıflandırma başvurusu yaptım. Sınıflandırma sonucunu beklerken filmin yasaklandığını öğrendim. Bakanlığa karşı, yürütmeyi durdurma talebiyle dava açtık. Kültür Endüstrisi (sinema sektörü), devletten daha fazla devletçi davranarak herhangi bir Kürt filminin yollarını daha baştan kapatıyor.

Kitaba da yasak

Kitapları hakkında toplatma kararı çıkarılan tarihçi yazar Dr. Sedat Ulugana, Kürt edebiyatında ne yazdığının yasaklamalar ve baskılara maruz kalmanızda belirleyici olduğunu söyledi. Ulugana, "Kürt edebiyatına biçilen rol, Kürt kimliğinin kültürel bir aksesuar olarak görülmesi gerçeğidir. Zilan Katliamı'nı yazmak istedim. 1930 yılında gerçekleşmiş bir katliamın hikayesi. Bu kitabın basılması aşamasında, 2011'de Van Erçiş'te büyük zorluklar yaşadık. Dağıtım ve yayılma aşaması ise baskı altında geçti. Bir polis, açıkça Erçiş'i terk etmemi söyledi. Muşlu Hilmi Yıldırım'ı yazdım. Bu kitap, geçen yıl İzmir Kitap Fuarı'nda gözaltına alındı ve polisin el koymasıyla karşılaştı. Oysaki Muşlu Hilmi Yıldırım bu fasikülleri 1930'lu yıllarda yazmıştı. 80-90 yıl sonra, 2024'te, bu kitap polis tarafından gözaltına alındı" diye konuştu.

-İNSAN HAKLARI-

Şule Çet cinayetini anımsatan dosya: Tuğba Yavaş'ın kuşkulu ölümü

Çanakkale'de 29 Ekim 2024 gecesi beşinci kattaki evinin balkonundan düşerek hayatını kaybeden Tuğba Yavaş, ardında birçok soru ve adalet arayan bir aile bıraktı. Tuğba'nın eşi Prof. Dr. Alptekin Yavaş, tutuklandı ancak sadece üç ay sonra, otopsi raporu bile tamamlanmadan tahliye edildi.

EYLÜL DENİZ YAŞAR

Tuğba'nın annesi İsmnaz Anıl, kuzeni Büşra Akgümüş ve yakın arkadaşı Emine Demir... Üç kadın, Tuğba'nın şüpheli ölümünü aydınlatmak için mücadele veriyor. Hepsinin ortaklaştığı nokta:

"Tuğba intihar etmedi."

Tuğba'nın annesi İsmnaz Anıl için bu olay bir intihar değil, cinayet. Gözyaşları içinde kızını anlatırken "Mevlüt yapacaktı ertesi gün. Tatlısını, dolmasını hazırlamıştı. Tüm gün evde temizlik yaptı. Akşamında balkondan düştü dediler. Kızım oraya kış bahçesi kuracaktı, oturma grubu almıştı. Böyle planları olan bir insan kendini atar mı? Kocası Alptekin Yavaş, olaydan sonra aileyle hiçbir temasa geçmedi. Torunumu göstermedi. Cenazeye bile gelmedi. Ben gelinlikle verdim, tabutla geri aldım. Sanığın kardeşi de bizi duruşma çıkışında tehdit etti, 'Sizden daha çok adam gidecek' dedi" diyerek şüphelerini dile getirdi.

Tuğba'nın oğlu için doğum günü için planlar yaptığını ve kuaför randevusu aldığını belirten Büşra Akgümüş de "Bu bir intihar değil, örtbas edilmek istenen bir kadın cinayeti" diyor.

"Anlatacaklarım mahkemenin seyrini değiştirebilirdi"

En yakın arkadaşı Emine Demir de şunları söyledi:

"O gün bir araya geldik, kahve içtik, ertesi günkü mevlüt için hazırlıklar yaptık. Tuğba'nın ruh hali hiç de intihar edecek biri gibi değildi. Geleceğe dair planlarımız vardı, çocuklarımızın ara tatilde Sapanca'ya gitmeyi bile konuşuyorduk. Yine de o gün yaşananlar, hala içimde büyük

bir soru işareti. Mahkemede hiç dinlenmedim. Oysa anlatacaklarım davanın seyrini değiştirebilirdi. Eşinin evlilik dışı bir ilişkisi olduğundan şüpheleniyordu. Eşinin instagram üzerinden başka bir kadınla gece geç saatlerde mesajlaştığını bana anlatmıştı. Bu konuyla ilgili eşiyle yüzleştğinde eşinin kendisine şiddet uyguladığını, kolunu sıkıldığını, boğazını sıkıldığını bana anlattı. Ancak daha sonrasında fiziksel şiddetin bittiğini söylemişti. Ancak eşi sürekli onun aşırı şüpheli olduğunu söyleyerek onun psikolojisiyle oynuyordu."

Ailenin avukatı Özgür Abatay da "İlk otopsi raporu gelmeden tahliye edildi. Bilişim raporu, telefon kayıtları, olay anı görüntüleri hâlâ eksik. Bu koşullarda bir tahliye kararı kabul edilemez" dedi.

Abatay, yaşananları şu sözlerle özetledi:

"Olaydan hemen sonra soruşturma 'kasten öldürme' şüphesiyle başlatıldı. İlk savcı bu yönde delil topladı. Ancak daha sonra dosya başka bir savcıya devredildi. Bu savcı, delilleri ve tanık beyanlarını değerlendirmeden yalnızca olayın görünüşüne bakarak 'intihara yönlendirme' suçlamasına dönüştürdü. İntihara yönlendirme suçlamasıyla en fazla 5 yıla kadar hapis istenebilir. Oysa kasten öldürmede müebbet hapis söz konusu olur. İddianamenin bu şekilde değiştirilmesi, olayın ağırlığını hafifletme çabasıdır. Tuğba'nın ölümü de tıpkı Şule Çet davasında olduğu gibi birçok soru işaretini beraberinde getiriyor. İddianamenin eksik ve yanıltıcı olduğu kanaatindeyiz. Gerçeklerin ortaya çıkması için yeniden düzenlenmesi gerekiyor."

Vicdan gemisinin zorlu bekleyişi

150 gün hukuksuzca limanda bekletildikten sonra izni verildi:

SEMA SERBEST

Vicdan Gemisi, yetkililerle yapılan görüşmeler sonucu uğruna Haydarpaşa Limanı'nda 150 gündür bekletildiği liman çıkış belgesi verilerek Avrupa limanlarına doğru yola çıktı. Görevi ilaç, anestezi, yiyecek ve içme suyu dahil 5 bin 500 ton yardım malzemesini ve aktivistleri Gazze'ye taşımak olan Vicdan Gemisi, tüm belgeleri tam olmasına rağmen liman çıkış belgesi verilmeyerek 5 ay boyunca limanda bekletildi. Bu süre boyunca aktivistler Haydarpaşa Limanı C Kapısı'nın önünde Özgürlük Nöbeti tuttu. Kış mevsiminin zorlu hava koşullarına rağmen çadırlarda kalıp nöbetlerini sürdüren eylemcilerden biri "eylemi zaferimiz ile sonuçlandırmak bundan sonraki direnişimizde bize güç katmış oldu" diyerek duygularını dile getirdi.

Mavi Marmara Özgürlük ve Dayanışma Derneği Başkanı ve geminin resmi temsilcisi Beheşti İsmail Songür, yapılan basın açıklamasında "Hükümet yetkilileri ile yapılan diplomatik görüşmeler neticesinde Özgürlük Nöbeti'nin Haydarpaşa Limanı'nda bitirilmesinin akabinde Vicdan Gemisi'ne karşı uygulanan bu baskının ve yanlış uygulamanın son bulacağı sözü alınmıştır" diyerek nöbetin sonlandırıldığını duyurmuştu. Songür, "bundan sonrası için rotasını Avrupa limanlarına çevirerek koalisyona ait olan diğer kardeş gemilerle buluşarak Filistin farkındalığı için çalışmalarına devam edecek" ifadeleriyle geminin yol haritası hakkında bilgi verdi.

Eylemin hala sürdüğü günlerde yaptığımız röportajda aktivistler, aylar geçtikten sonra Haydarpaşa Limanı'nın artık ev gibi hissettirdiğini söyledi. Küçük bir mutfakları birkaç da sobaları vardı. Hayırseverlerin getirdiği yiyecek ve yakacaklarla günlerini geçiriyorlardı. Boğazın ayazına ve birçok zorluğa karşı nasıl motive kaldıklarını sorduğumda "Sobayla bir şekilde ısınıyoruz, Filistin'i Gazze'yi düşününce bu hiçbir şey" diye cevap verdiler.

NÖBETİN BEDELİ GEÇİM SIKINTISI

"Burada bulunmak için dükkanlarımızı kapattık, işlerimizden istifa ettik. Elimizdeki birikimler-

le geçimimizi sağlıyoruz" dedi bir eylemci. Bursa'dan, Ankara'dan, Adana'dan nöbete katılmak için gelenler oluyordu, Adana'dan gelen eylemci 100 gün kadar limanda d u r d u k t a n sonra geçim sıkıntılılarıyla memleketine döndü. Nöbeti sürdürmenin en büyük zorluklarının ailelerinden uzak kalmak ve maddi sıkıntılar çekmek olduğunu söylediler. Kimileri sürekli orada kalırken kimileri de gündüzleri okullarına, işlerine gidip akşamları destek olmaya alana geliyorlardı. Ateş başında süren muhabbetler hiç ikramsız kalmıyordu.

Gittiğimde iki kişi karşılamıştı beni, "bizimkiler Üsküdar meydanına Filistin eylemine gittiler, gelirler şimdi" dediler. Ateş başında erkeklerle biraz muhabbet ettikten sonra güneşin de batmasıyla alana gelen kadınların yanına geçtim. İlk önce çay, sonra da karton bardakta çorba ve pesto soslu makarna geldi önüme. Çadırdan mutfaklarında kısıtlı imkanlarla pişirdikleri yemeklerine ortak olmak istemedim fakat "kardeşlerimizle birlikte yiyince daha da bereketleniyor" diyerek yememde ısrar ettiler.

Songür, yapılması planlanan basın açıklamasında süreçle ilgili detaylı bilgi verileceğini söyledi.

Tuğba Yavaş

Vicdan Gemisi, amacı İsrail'in Gazze Şeridi'ndeki ablukasını kırmak olan Özgürlük Filosu Koalisyonu'nun "Kuşatmayı Kır" (Break the Siege) misyonu için, komisyonun Türkiye bileşenlerinden biri olan Mavi Marmara Özgürlük ve Dayanışma Derneği tarafından satın alındı. 31 Tem-

muz 2024'te liman çıkış başvurusunu yapan yabancı bayraklı gemiye, diğer tüm belgeleri tam olmasına rağmen Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ve İstanbul Bölge Liman Başkanlığı tarafından liman çıkış izninin verilmediği aktarıldı. Bir yolcu gemisi olan Vicdan, özel yat statüsünde.

Market poşetleri hafifledi!

Eskişehir’de üniversite öğrencileri temel gıda ürünlerine ulaşmakta zorlanıyor. Öğrenciler, gün geçtikçe artan fiyatlar ve düşen gıda kalitesi arasında sıkışmış durumda: “markette poşetim hafiflese de kasada ücretlerin sürekli arttığını görüyorum”

ZELİHA ASLAN

İletişim Fakültesi kantininde oturan kalabalık bir arkadaş grubunun yanına giderek beslenme rutinlerine ilişkin birkaç soru soruyorum. “İki öğün yemek yiyoruz” diyerek söze başlıyor içlerinden bir tanesi. Kantin fiyatlarının dışarıya kıyasla ucuz olduğunu ama kalitenin neredeyse yok denecek kadar az olduğunu anlatıyor “Tostun içinde peynir yok gibi. Fiyatları yükseltip kaliteyi düşürüyorlar.” Sıklıkla marketten ne aldıklarını sorduğumda yoğurt, makarna ve tavuk diyorlar. Tavuk yumurtadan sonra evdeyken erişebildikleri sayılı protein kaynaklarından biri haline gelmiş. Kırmızı et ise liste dışı.

“Karbonhidrat ağırlıklı besleniyoruz ve hep yorgunuz sürekli yaşadığım halsizliklerde yetersiz beslenmenin de payı olduğunu düşünüyorum” diyor Ezgi, “Protein eksikliği sadece aç bırakmıyor, biz kadınların hormon dengesini bile bozabiliyor”

“Bir öğün daha fazla yemek yediğimde veya kahvaltımı yapıp okula geldiğimde daha az yorgun hissediyorum,” diyorlar. Bu cümle, bugünün Türkiye’sinde bir öğrencinin refah seviyesini özetliyor.

TEK ÖĞÜNLE GÜNÜ KURTARIYORLAR

Nusret’in günleri çoğu zaman tek öğünle geçiyor. Sabah kahvaltısı ancak şans eseri yapılabiliyor. Bu durumun okul hayatını nasıl etkilediğini sorduğumda ise kahvaltı yapmadığı sabahlarda öğle yemeğini beklerken derse odaklanmakta zorlandığından söz ediyor. KYK kredisi yattığında ilk iş olarak faturalarını ödediğini söyleyen Nusret KYK dan yatan kredinin ancak faturaları karşılamaya yettiğini karın doyurmaya pek sıra gelmediğinden bahsediyor. 30’lu yumurta kolisinin 150 lirayı geçtiğini anlatırken artık “toplu alışveriş” gibi bir kavramın kendisi için pek mümkün olmadığını söylerken “reyonlardaki etiket fiyatları beni çok rahatsız ediyor. Bir şey almak istediğimde buna ihtiyacım var ile buna gücüm yetmiyor arasında kalıyorum” diyor.

Fatih Özcan, çalışmasına rağmen hâlâ temel gıdaya ulaşmakta zorlanan öğrencilerden biri. Günde yalnızca bir öğün yediği günlerin, iki öğün yediği günlere kıyasla daha çok olduğunu söylüyor. Sabah kahvaltısı yok, öğle ise genelde atıştırmalıkla geçiyor. Gece geç saatlerde evde hazır gıdalarla geçiştiriyor: “Eskiden hazır da olsa köfte, döner gibi yemeklerle sofraya çeşitlendirebiliyordum. Şimdi en ucuz işlenmiş tavuk neyse onu alıyorum”

Market alışverişini ve gıdayı önceleyemediğinden bahsediyor Fatih; “Kazandığım paranın çoğu kredi kartı borçlarına gidiyor. Kalan parayla faturalarımı ödeyip, arkadaşlarımla dışarıda kahve içmeye çıkıyorum. 20 yaşımdayım ve arkadaşlarımla oturup birer kahve içmenin de hakkım olduğunu düşünüyorum”

Üniversiteye ilk geldiği yıllarda ailesinden destek alamayan Fatih, aç kaldığını ama bunu kimseye söyleyemediği anların olduğunu anlatıyor. Öğrenciliğin yanı sıra doğaçlama tiyatro ekibiyle gösterimlere çıktığından bahseden Fatih, İstanbul’daki bir tiyatro etkinliğinde yaşadığı anı, bu yoksulluğun öğrencileri nasıl bir utanca sürüklediğinin somut örneği; Fatih olayı şöyle özetliyor: “Arkadaş grubumuzla birlikte yemek alışverişi yaptığım sırada kredi kartım reddedildi. Kasiyere kartım bozuk dedim, yemek almadım. Sonra tuvaletteyken o kasiyer benim için yemek getirmiş. Çok utanmıştım fakat bir yandan da çok minnettar kaldığım bir olaydı”

Son zamanlarda markette tüm bu hikâyelerin ortak noktası ise beslenmenin yalnızca fizyolojik bir ihtiyaç olmaktan çıkmış olması. Öğrenciler için yoksulluk yalnızca açlık değil, sosyal hayatı da engelleyen bir sorun.

Eskişehir’deki öğrenciler, üniversite hayatlarının yalnızca derslerden ve sınavlardan ibaret olmadığını hatırlatıyor. Gıdaya erişim hakkı, gençlerin eğitim hakkı kadar temel bir ihtiyaç. Öğrencilerin açlıkla, borçla ve sosyal izolasyonla verdiği mücadele, yalnızca bireysel değil, yapısal bir krize işaret ediyor.

Psikoloğa gitmek de lüks

Psikolojik desteğe duyulan ihtiyaç gün geçtikçe artarken, bu hizmete erişim hem ekonomik hem de yapısal engeller nedeniyle birçok kişi için giderek zorlaşıyor. Devlet hastanelerinde randevu bulmak neredeyse imkânsız hale gelirken, özel psikolog ve psikiyatrist ücretleri de vatandaşların karşılayamayacağı seviyelere ulaştı. Bu tablo, bireylerin ruh sağlığına dair ihtiyaçlarını karşılamasını zorlaştırıyor.

MERVE TUR

Ezgi Yılmaz, devlet hastanelerinde psikolojik destek almanın pratikte mümkün olmadığını belirtiyor. “Sağlık emekçilerine güvenmediğimden değil ama kendimi rahat ve uzun süreli ifade edebileceğim bir alan arıyordum. Devlet hastanelerinde süre çok kısıtlı. On dakikalık görüşmeler bana yetmiyordu. Ayrıca yoğun talep nedeniyle randevu bulmak çok zor. Bu yüzden özel psikiyatrist aramaya başladım ama ücretler ortalama 3 bin TL’den başlıyordu. En sonunda 4 bin TL’ye bir doktor buldum. Ancak freelance çalıştığım için bu ücreti düzenli karşılayamadım, seans sıklığını azaltmak zorunda kaldım” diyor.

Yılmaz, çevrim içi danışmanlık hiz-

metlerini de denediğini belirterek, dijital platformların erişilebilirlik açısından avantaj sağladığını ifade ediyor: “Bazı uygulamalarda kampanyalar oluyor ya da ilk görüşme ücretsiz sunuluyor. Ayrıca uzmanların geçmişlerini inceleyerek kendine uygun birini seçebiliyorsun.”

“Psikoloğa gitmek bir kişisel yatırım”

Yılmaz, terapiye sadece kriz anlarında değil, normal zamanlarda da devam ettiğini belirtiyor: “Terapi süreci hem kendimle ilişkiyi hem de çevremlerimle ilişkiyi güçlendirdi. Psikoloğa gitmek, psikolojiyi anlamak çok kıymetli bir süreç. Lüks değil, ihtiyaç. Bu bakış açısı değişirse, seans

ücretlerinin daha ulaşılabilir hale gelmesi için bir adım atılmış olur.”

Yılmaz, psikolojik desteğin yalnızca ciddi rahatsızlıklar için değil, bireyin kendini tanıması ve ilişkilerini sağlıklı kurması için de gerekli olduğunu vurguluyor. Ancak devlet kurumlarında mahremiyet kaygısının da yaygın olduğunu belirterek, “Bazı kamu çalışanları sağlık siciline işlenme korkusuyla devlete bağlı merkezlere gitmekten çekiniyor. Dijital platformlar bu açıdan kişisel konfor sağlıyor” diyor.

“Ekonomik durumum tüm sorunlarımın önüne geçti”

Merve Serçe ise psikolog deneyiminin ekonomik nedenlerle sınırlı kaldığını anlatıyor: “Normal yüz yüze seanslara göre daha uygun olduğu için dijital hizmet alıyordum ama onu da sürdüremedim. Asgari ücretle geçiniyorum, her hafta 800 TL veremem. Psikoloğa giderken en çok düşündüğüm şey ‘bunu nasıl karşılayacağım’ oldu. Sonunda bırakmak zorunda kaldım. Şu an şartlarım uygun olsa giderim ama yok. Birçok insan gibi ben de bu haktan mahrum kalıyorum.”

Mahremiyet kaygısı da önemli bir engel

Psikolojik destek hizmetine erişimde bir diğer önemli sorun da gizlilik. MHRS sistemi üzerinden devlet hastanelerinde randevu bulmak zorlaşırken, kontenjan azlığı ve uzun bekleme süreleri destek

sürecini sekteye uğrattıyor. Göçmenler ve dil engeli yaşayan bireyler için bu durum daha da karmaşık hale geliyor.

Ayrıca kişisel sağlık verilerinin gizliliğine dair endişeler de bireyleri hizmet almaktan alıkoynuyor. Google’da sık aratılan şu sorular bu kaygıyı açıkça yansıtıyor:

“Psikoloğa gidersek sicile işler mi?”

“Psikoloğa gidenler polis olabilir mi?”

“Psikoloğa gidince sicile işlenir mi?”

“Psikoloğa giden devlet memuru olabilir mi?”

Bu sorular, sistemin şeffaflığına ve veri güvenliğine dair güvensizlikleri ortaya koyuyor.

CHP Bursa Milletvekili Prof. Dr. Kayhan Pala da 23 Eylül 2024’te yaptığı açıklamada, Sağlık Bakanlığındaki veri güvenliği zaaflarına dikkat çekmişti. Pala, birçok kadının jinekolojik muayene bilgilerinin babalarına iletilmesine dair iddiaları hatırlatarak, “Bu durum, kadınların bedensel özerkliğini ve mahremiyet hakkını ihlal ediyor” demişti.

Tüm bu gelişmeler, yalnızca kadınlar değil, ruhsal destek arayan her bireyin benzer endişeler taşımasına yol açıyor. Devletin hem hizmete erişimi kolaylaştırması hem de kişisel verilerin güvenliğini sağlayarak toplumda güven inşa etmesi gerekiyor.

-SPOR-

Başka bir futbol mümkün!

DERYA KAP

Türkiye’de anaakım futbolun yanında, alternatif futbol oluşumlarının sayısı artıyor. “Erkek bir futbol ülkesinde” kadın ve LGBTİ+ takımları farklı kentlerde yaygınlaşıyor. Futbolu kazanma hırsıyla değil keyif veren bir oyun olarak gören, kendini var etmede ve toplumsal dönüşümde araç olarak kullanan bu takımlar, endüstriyel futbol anlayışına karşı çıkıyorlar.

Futbol dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de endüstrileşti. Buna karşılık, son yıllarda Türkiye’nin farkı kentlerinde kadın ve kuir futbol takımları, kendi varlıklarını göstermek için futbolu bir mücadele aracı olarak kullanmaya başladı. Türkiye Futbol Federasyonu bünyesinde de 4 kadın ligi bulunuyor. Bunun yanı sıra, Kızlar Sahada, büyük takımların kadın futbol takımları, Sportif Lezbon, Küründen United gibi kadın ve LGBTİ+lardan oluşan futbol oluşumları uzun süredir varlıklarını sürdürüyor. Bu takımlar, Ankara’da birbirleriyle maç yapıyor. Bu maçlar, Ankara’da Özgür Lig ve Kara Kızıl, İstanbul’da Efendi Lig gibi bazı organizasyonlar üzerinden yapılıyor.

Türkiye’nin ilk LGBTİ+ futbol takımı Sportif Lezbon’un kurucularında Selin Yıldız, “Futbol diye sunulan şeyin içinde en az olan şey belki de futbol. Erkeklerin futbol dünyasına baktığınızda futbol görüyor musunuz? Oyuna dair bir şey? Ben göremiyorum. Başka bir şey bu. Aklımıza hayalimize gelmeyecek paraların döndüğü bir iş ve şov dünyası” dedi.

Bilgi Üniversitesi’nden Dr. İlknur Hacisoğlu da şunları kaydetti:

“Endüstriyel futbol denilen bu alana da her sektörde olduğu gibi, erkekler hâkim. Türkiye, 1950’lerden bu yana bir erkek futbolu ülkesi. Ülkenin erkekliğine ait pek çok başka olgu futbol kültürüne de dahil oldu. Mizojini, homofobi vb.”

FemSPORT kurucusu İrem Sarıkuşlak da futbol endüstrisi için “sadece erkeklerin konuşulması, sadece erkeklerin konuşması, ‘kendinden’ olmayan herkesi aşağılama, küçümseme, taraftarlığın adeta bir milliyetçiliğe dönüşmesi” olgularına dikkati çekti.

Alternatif lig

Alternatif futbol liglerinden Efendi Lig kurucusu Kaan Emre Kurtoğlu “günümüz futbolunda sıkça yaşadığımız siyaset, eşitsizlik, ayrımcılık olmadan futbolun aslında ne kadar güzel olduğunu tekrar hatırlatabilmek” için ligi kurduklarını söyledi.

Eski Hakem Halil İbrahim

Dinçdağ da endüstriyel ligler karşısında alternatif takımları “futbolun keyif alınması gereken bir oyun olduğunu” gösteren; dostluk ve arkadaşlığın pekiştirilmesi, para alan değil para verip oynayanların haftada bir gün bir araya gelmesi, her

takımın bir konseptinin olduğu” yapılar olarak tarif etti. Dinçdağ’a göre, farklı renklerin harmanlandığı bu liglerde, yeni dostluklar kuruluyor ve toplumsal farkındalıklar oluştu

Olimpiyat ikincisi Dikeç: Gençler uygun branşı seçemiyor

Geçen yıl Paris Olimpiyat Oyunları’nda takım arkadaşı Şevval İlayda Tarhan ile Türkiye’ye gümüş madalya kazandıran ve atış stili ile tüm dünyada ünlenen Yusuf Dikeç, gençlerin branş seçimlerinde yeterince özgür olamadığını düşünüyor.

CEREN SÜMER

Paris Olimpiyat Oyunları’nda, havalı tabanca ile atışı sırasındaki duruşuyla dünya çapında üne kavuşan Türk millî atıcılık sporcusu Yusuf Dikeç’ten, sporcu olmak isteyen gençlere tavsiyeler aldık. Dikeç, gençlerin kendilerine uygun

Yusuf Dikeç

bir branşa yönlendirilebilmesi için Türkiye’deki spor alt yapısının geliştirilmesi gerektiğini düşünüyor.

Gençlerin fiziksel özelliklerine bakılmaksızın evlerine en yakın spor branşına yönlendirildiğini anlatan Dikeç, “Spor yapmak isteyen gencin hangi branşa yeteneği, yeterliliği var bunlara bakılmıyor. Çocuk da haklı. Bunun okulu var, derşanesi var, ulaşımı var. Bu yüzden Türkiye’deki altyapının gelişmesi lazım. Keşke mesela Türkiye’nin birçok ilinde poligonlar olsa da çocuklar antrenman yapabilse” dedi.

Dikeç, Paris Olimpiyatlarında kazandıkları madalyaya rağmen, ülke olarak istedikleri başarıyı yakalayamadıklarını belirterek, “Türkiye Cumhuriyeti büyük bir devlet. 88 milyonluk ve genç nüfusa sahip bir ülke. Biz 2024 Paris Olimpiyatlarına 100’ün üstünde sporcuyla katıldık ancak istediğimiz sonucu alamadık. Yetenekli gençlerimiz elbet var. Belki biraz daha bilinçli, olimpiyat baskısının psikolojik eğitimini biraz daha vererek hazırlırsak daha çok madalya alabileceğimize inanıyorum” ifadelerini kullandı.

EĞİTİMLİ İNSAN DÜĞÜNDE SİLAH ATMAZ

Dikeç’e Türkiye’deki atıcılık ve havaya ateş etme merakını da sorduk. Toplu organizasyonlarda silah atışının eğitimsizlikten kaynaklandığını belirten Dikeç, “Ülkemizde de atıcılık federasyonu 1923’te kurulmuş. Hatta kurucularından bir tanesi rahmetli Atatürk. Bu ülkede gürbüz gençler yetişsin diyor. Atıcılığa biz millet olarak çok meraklıyız. Ancak keşke atıcılığı bir spor branşı olarak görüp çocuk yaştan itibaren bu eğitimi insanlara verebilsek. Çünkü bu eğitimi alan insan hiçbir zaman kalkıp da düğünde, dernekte, maçta, balkonda silah atmaz. Mesela bir voleybol takımı için voleybol topu ne anlama geliyor? Sen hiçbir zaman bu voleybol topuyla evde, salonda, düğünde, bayramda oynamıyorsun. Yalnızca antrenman yapacağın zaman salona gidip oynuyorsun. Benim de çocuklarım var. Onlar da atıcılık poligonuna gidiyor. Onlar silahı antrenman saati dışında asla kullanmazlar. Antrenmanlarını yapar, kapatır ve götürüp deposuna koyarlar.